

RAPORT

MONITORIZAREA REALIZĂRII PLANULUI DE ACȚIUNI PENTRU IMPLEMENTAREA PROGRAMULUI NAȚIONAL DE ASIGURARE A EGALITĂȚII DE GEN PE ANII 2010-2015

(în perioada anului 2012)

CUPRINS

<i>Lista Abrevierilor</i>	3
<i>Sumar</i>	5

Monitorizarea realizării Planului de acțiuni pentru implementarea Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015

<i>Domeniul 1. Ocupării forței de muncă</i>	9
<i>Domeniul 2. Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen</i>	22
<i>Domeniul 3. Participarea femeilor la procesul decizional</i>	23
<i>Domeniul 4. Protecția socială și familia</i>	27
<i>Domeniul 5. Ocrotirea sănătății</i>	33
<i>Domeniul 6. Educație</i>	44
<i>Domeniul 7. Combaterea violenței și traficului de ființe umane</i>	49
<i>Domeniul 8. Creșterea nivelului de conștientizare publică și mijloacele de informare în masă</i>	64
<i>Domeniul 9. Mecanismul instituțional național</i>	67

CONCLUZII	69
------------------------	----

LISTA ABREVIERILOR

APL	Administrația Publică Locală
ANOFM	Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă
BNS	Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova
BCIS	Biroul Comun de Informații și Servicii
CAP	Centrul de asistență și protecție
CCTP	Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane
CEDAW	Convenția ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei
CEC	Comisia Electorală Centrală
CNAM	Compania Națională de Asigurări în Medicină
CPD	Centrul “Parteneriat pentru Dezvoltare”
DAS PF / SAS PF	Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei / Secția Asistență Socială și Protecție a Familiei
DGIȚS	Direcția Generală Învățământ, Tineret și Sport
DPAEGPV	Direcția Politici de Asigurare a Egalității de Gen și Prevenirea Violenței
EMD	Echipe Multidisciplinare
INJ	Institutul Național de Justiție
MAEIE	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
Med	Ministerul Educației
Mec	Ministerul Economiei
MMPSF	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
MS	Ministerul Sănătății
MTS	Ministerul Tineretului și Sportului
MTIC	Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor
MTID	Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor
OIM	Organizația Internațională pentru Migrație
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
ONG	Organizații non-guvernamentale
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OSC	Organizațiile societății civile
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
PASET	Proiectul de abilitare economică a tinerilor
PNAET	Programul Național de Abilitare Economică a Tinerilor

PNADO	Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului
PME	Profilul Migrațional Extins
PA PNAEG	Planul de Acțiuni al Programului Național de Asigurare a Egalității de Gen
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
RM	Republica Moldova
SNR	Sistemul Național de Referire
TFU	Trafic de ființe umane
UE	Uniunea Europeană
UNAIDS	Programul Națiunilor Unite privind HIV/SIDA
UNFPA	Fondul ONU pentru Populație
UNICEF	Fondul ONU pentru Copii
UNIFEM/UNWomen	Fondul ONU pentru Femei
USM	Universitatea de Stat din Moldova
UPR	Evaluare Periodică Universală
VF	Violența în familie

SUMAR

Contextul internațional

Promovarea constantă, sistematică și multidimensională a principiului egalității de șanse între femei și bărbați, în accepțiunea actuală a conceptului, constituie o preocupare relativ recentă pentru comunitatea internațională, deși diferite aspecte ale egalității între femei și bărbați au fost evocate prin mai multe declarații sau tratate internaționale, respectiv prin:

- Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948);
- Convenția asupra drepturilor politice ale femeii (1952),
- Convenția asupra cetățeniei femeii căsătorite (1957),
- Convenția privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor (1962);
- Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (1966);
- Pactul internațional privind drepturile civile și politice (1966);
- Declarația privind eliminarea discriminării față de femei (1967).

Se poate spune că recunoașterea legală și încercarea de protejare a drepturilor femeilor la nivel internațional a debutat în anul 1919, o dată cu adoptarea Convenției nr. 3 privind protecția maternității. Prin adoptarea acestei convenții, Organizația Internațională a Muncii a devenit prima instituție internațională care a adoptat norme cu putere juridică în favoarea drepturilor femeilor și, prin aceasta, implicit în favoarea egalității de șanse între femei și bărbați în domeniile publice ale societății.

Noțiunile de egalitate de șanse și egalitate de tratament au început să fie utilizate în anul 1958, când Organizația Internațională a Muncii a adoptat Convenția nr. 111 privind discriminarea în domeniul forței de muncă și exercitării profesiei. Aceste noțiuni au continuat însă să fie utilizate pentru multă vreme doar în domeniul relațiilor de muncă, referindu-se în principal la angajare, condiții de promovare, formare profesională, concediere.

Un nou mod de abordare, la nivel internațional, a egalității de șanse între femei și bărbați a început după ce Adunarea Generală a O.N.U. a proclamat prima Decadă a femeilor "Egalitate, Dezvoltare, Pace", în perioada 1975-1985 și în special o dată cu recunoașterea drepturilor femeii ca parte inalienabilă a drepturilor omului, la data de 18 decembrie 1979, când Organizația Națiunilor Unite a adoptat Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW). Ratificarea Convenției, prin care s-au stabilit drepturile sociale, economice și politice ale femeilor, a constituit un prim pas în promovarea efectivă a egalității de șanse între femei și bărbați în toate domeniile de activitate, întrucât statele s-au angajat să elaboreze legi noi și să aplice măsuri și acțiuni speciale care să permită modificarea structurilor sociale și culturale care perpetuează formele de discriminare. În anii 90, Republica Moldova a ratificat câteva convenții internaționale în domeniul drepturilor omului, inclusiv Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei CEDAW (28.04.1994), Convenția Organizației Internaționale a Muncii (OIM) privind discriminarea în domeniul ocupării forței de muncă și exercitării profesiei (1995), Convenția OIM privind egalitatea de remunerare a mîinii de lucru feminine, pentru o muncă de valoare egală (1999) și altele.

Pe parcursul ultimilor ani Republica Moldova a întreprins importante reforme legislative în vederea racordării legislației naționale și la standardele internaționale, ale Uniunii Europene: Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Hotărîrea

Parlamentului nr. 1298-XIII din 12.09.1997), Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (Hotărîrea Parlamentului nr. 1238-XIII din 09.07.1997), Carta Socială Europeană revizuită (Legea de ratificare nr. 484-XV din 28.09.2001) ș.a. Astfel, Republica Moldova este într-un exercițiu continuu de armonizare a sistemului legislativ național la prevederile convențiilor, și a altor acte internaționale -ce țin de domeniul drepturilor omului.

Contextul național

În scopul asigurării exercitării drepturilor egale de către femei și bărbați în sfera politică, economică, educație, sănătate, în alte sfere ale vieții, drepturi garantate de Constituția Republicii Moldova, în vederea prevenirii și eliminării tuturor formelor de discriminare după criteriul de sex a fost adoptată Legea nr.5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați.

Legea fortifică accesul egal al femeilor și bărbaților la deținerea funcțiilor publice în organele de conducere, înaintarea candidaturilor pentru deținerea unor funcții în listele electorale și prevede un șir de obligații în domeniul social-economic, în special la angajarea în câmpul muncii, precum și unele obligații ale angajatorului.

Pentru implementarea de facto a prevederilor legislative a fost adoptat Programul național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015, și Planul de acțiuni pentru pe anii 2010-2012 care încorporează prin sine acțiuni concrete ce urmează a fi efectuate în cele 8 domenii identificate ca problematice în Programul menționat (Hotărîrea Guvernului nr.933 din 31.12.2009).

În perioada noiembrie-februarie 2012-2013, specialiștii Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei al Republicii Moldova, în baza rapoartelor sectoriale a ministerelor și altor autorități publice centrale, a APL, a ONG-lor din domeniu, au elaborat Raportul de monitorizare a realizării Planului de acțiuni pentru implementarea Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 (în anul 2012). Monitorizarea a fost realizată în conformitate cu pct.5 din Hotărîrea Guvernului 933 din 31.12.2009 cu privire la aprobarea Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015, și a Recomandărilor Comitetului CEDAW adresate Republicii Moldova de efectuare a unor asemenea activități pentru a ține cont de realizările obținute și obstacolele întâmpinate în implementarea obiectivelor naționale de domeniu.

În perioada de raportare, reprezentanții structurilor de stat, APL și ai societății civile au efectuat activitățile incluse în plan pentru promovarea egalității genurilor în societate. Analiza gradului de implementare a documentului pe parcursul anului 2012 a permis evidențierea progreselor și obstacolelor și elaborarea propunerilor de îmbunătățire a acțiunilor în domeniu. În procesul de elaborare a raportului, au fost analizate informații a 63 de structuri abilitate în domeniu la nivel central și local, precum și a organizațiilor internaționale.

În procesul de analiză a planului, s-a constatat că majoritatea specialiștilor din cadrul entităților care au raportat, s-au condus de formatul documentului vizat, având la bază obiectivele și activitățile specifice stipulate în document.

Menționăm în acest an creșterea numărului de note informative prezentate cu privire la realizarea planului de acțiuni, precum și o creștere relativă a calității acestora, fapt determinat de acțiunile de consolidare a capacităților specialiștilor în domeniu. În acest sens, poate fi remarcată calitatea înaltă a rapoartelor prezentate de către subdiviziunile MMPSF, MAI, MS, MAEIE, ANOFM, BNS, INJ, CEC, MS.

Informațiile cu privire la acțiunile realizate sunt structurate conform planului vizat, incluzând și unele analize a domeniului de intervenție.

Cu referire la notele informative parvenite de la instituțiile APL, în mod special menționăm calitatea înaltă a informațiile parvenite de la Consiliul Municipal Chișinău, Consiliul raional Glodeni, Consiliul raional Leova, Consiliul raional Șoldănești, care sunt structurate în concordanță cu Planul de acțiuni, conținând activități concrete cu indicatorii relevanți. Analiza informațiilor prezentate de instituțiile abilitate în domeniu demonstrează rolul important al specialiștilor: calitatea rapoartelor se află în relație directă cu nivelul de pregătire, sensibilitate față de subiect al persoanelor responsabile.

Totodată, unele structuri nu au prezentat informațiile solicitate: Consiliul raional Anenii Noi, Consiliul raional Dondușeni, Consiliul raional Nisporeni, Consiliul raional Rîșcani.

În acest sens, se atestă necesitatea de a sensibiliza în continuare reprezentanții APL și altor structuri decizionale și executive la capitolul „gender mainstreaming” sau abordare complexă a egalității între femei și bărbați, care prevede integrarea principiului egalității între femei și bărbați în politicile și în programele din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și aplicare a deciziilor. Acest lucru ar facilita înțelegerea ideii că fiecare structură este responsabilă de promovarea acestui concept în activitatea sa în pofida faptului că nu sunt expres indicate drept responsabile de implementarea prevederilor Programului național și a Planului de acțiuni sau altor documente strategice din domeniu.

Cu referire la informațiile parvenite din teritoriu și de la ministere, menționăm faptul că o mare parte a documentelor poartă caracter informativ, de enumerare a activităților realizate, fără componentul analitic al progreselor și obstacolelor existente.

În informațiile prezentate, practic, nu și-au găsit reflectare aspectele de finanțare a activităților realizate, a resurselor alocate.

Raportul a inclus informații care se referă la situația de facto a 60 de activități din totalul de 83 de activități care le include Planul. Fiecare activitate este abordată separat, stabilind gradul de implementare, fiind suplinită cu recomandări și cu comentarii, atunci când este necesar. Fiecare domeniu este finalizat cu unele concluzii, probleme identificate și recomandări.

Astfel, dintr-un număr total de 60 de activități planificate: au fost realizate 44, 12 au fost realizate parțial, iar 4 activități nu au fost realizate. O parte din activitățile planului au fost prelungite fiind incluse în proiectul noului plan de acțiuni al Programului național de asigurare a egalității de gen pentru anii 2013-2015.

Metodologia. În vederea monitorizării realizării și a analizei gradului de realizare reală a PA PNAEG, MMPSF a recurs la unele acțiuni, după cum urmează:

- Identificarea raporturilor, și expedierea solicitării prezentării notei informative cu privire la realizarea planului;
- Colectarea și sistematizarea informației prezentată de structurile abilitate din domeniu (APC, APL, ONG, OI.);
- Compilarea și prelucrarea notelor informative;
- Analiza realizărilor, identificarea problemelor și a lacunelor existente;
- Elaborare de recomandări și concluzii pe marginea activităților;
- Prezentarea raportului la ședința Comisiei Guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați
- Plasarea Raportului pe pagina electronică a ministerului www.mmpsf.gov.md

Drept bază de lucru a monitorizării au servit mai multe documente:

- a) documentele de bază: Programul național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 și Planul de acțiuni pentru implementarea, în perioada 2010-2012;
- b) materialele statistice informative în domeniu (date statistice oficiale);
- c) rapoartele sectoriale / ministeriale în domeniu pentru anul 2012; rapoarte / informații a APL, Secțiilor / Direcțiilor de ASPF din raioanele țării;
- d) rapoarte ale organizațiilor internaționale cu activități în domeniu;

S-a operat cu indicatori: cantitativi (Nr. de activități, nr. și categoriile de personal instruit, publicații mass-media, cazuri de violență în familie și trafic de ființe umane etc.) și calitativi (calitatea documentelor, rapoartelor sectoriale, a publicațiilor în domeniu, impactul activităților realizate, etc.). Metodele de lucru aplicate: sistemică, analitică, comparativă.

Limitări și obstacole:

- implicarea insuficientă a organizațiilor societății civile în procesul de raportare;
- lipsa sau insuficiența de indicatori de performanță în rapoartele analizate;
- prezentarea întârziată a rapoartelor,
- formularea generală și insuficient de clară a unor activități și indicarea în calitate de responsabili a instituțiilor irelevante;

Lecții însușite:

- În vederea monitorizării eficiente și obiective a nivelului de implementare a PA al PNAEG este necesară o implicare mai activă a subiecților din domeniu – unități gender, mai ales în procesul de raportare, fiindcă deseori activitățile realizate nu sunt reflectate în raport.
- Realizarea eficientă a monitorizării necesită dezvoltarea capacităților respective atât a reprezentanților structurilor de stat, cât și a societății civile;
- Necesitatea elaborării ghidurilor speciale pentru specialiștii din cadrul APC, APL și OSC.
- În vederea elaborării recomandărilor și concluziilor obiective și imparțiale, în procesul de elaborare a raportului este necesară implicarea unui expert independent.
- Necesitatea elaborării unui raport analitic generalizat de implementare a Planului de acțiuni pentru anii 2010-2012 al PNAEG.

MONITORIZAREA REALIZĂRII PLANULUI DE ACȚIUNI PENTRU IMPLEMENTAREA PROGRAMULUI NAȚIONAL DE ASIGURARE A EGALITĂȚII DE GEN PE ANII 2010-2015 (în perioada anului 2011)

Domeniul 1. Ocuparea forței de muncă și migrația

Obiectivul specific 1.1. Creșterea angajării în rândul femeilor și reducerea discrepanței salariale în funcție de gen

Activitatea 1.1.3. Elaborarea standardelor în domeniul egalității de gen pentru promovarea participării egale a femeilor în procesul de luare a deciziilor economice și recomandarea acestora instituțiilor politice, economice și financiare

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Economiei, MMPSF

Informația despre realizare:

Gradul de implementare: nerealizat

Activitatea 1.1.4. Promovarea profesiilor „ne-tradiționale” pentru femei și bărbați pe piața muncii cu scopul redresării segregării ocupaționale pe criteriu de gen

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: MEc, MEEd, MMPSF, Ministerul Culturii

Informația despre realizare:

Gradul de implementare: nerealizat în 2012

*lipsesc datele cu privire la activitate

Recomandări:

1. Asigurarea continuității activității.
2. Este necesară valorificarea mai insistentă a subiectului la nivel de instituții de învățământ gimnazial, învățământ profesional și liceal în contextul pregătirii pentru viitoarea carieră.

Activitatea 1.1.5. Organizarea campaniilor de informare și conștientizare pentru publicul larg, în particular în zonele rurale, privind dreptul femeilor și bărbaților la tratament egal pe piața muncii și în viața economică

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Economiei, MMPSF

Informația despre realizare:

În perioada anilor 2009-2013 Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor în parteneriat cu Ministerul Muncii Protecției Sociale și Familiei și Ministerul Economiei cu susținerea Agenției Suedeze pentru Dezvoltare Internațională a inițiat și implementat proiectul ”Abilitarea economică a femeilor prin creșterea oportunităților de angajare în câmpul muncii în Republica Moldova”.

În contextul implementării proiectului, au fost pilotate Birourile Comune de Informații și Servicii. Unul dintre obiectivele-cheie ale acestui program este abilitarea economică a femeilor, promovarea valorilor și principiilor egalității de gen.

Obiectivele principale ale Birourilor sunt:

- a) asigurarea participării comune a tuturor prestatorilor de informații și

servicii într-un singur loc;

b) asigurarea realizării dreptului cetățeanului pentru obținerea mai multor servicii și/sau informații într-un singur punct de recepție;

c) promovarea parteneriatului între prestatorii de servicii, inclusiv între cei privați și asociațiile obștești;

d) sensibilizarea comunității vizavi de importanța prestării centralizate a serviciilor și informațiilor;

e) coordonarea acțiunilor între toți prestatorii de informații și servicii;

f) îmbunătățirea calității serviciilor publice prestate beneficiarilor.

Inițial au fost pilotate Birouri în 4 raioane: Sângerei, Nisporeni, Telenești și Cantemir.

Pe parcursul anului 2012 a început procesul de replicare a birourilor și în următoarele centre raionale:

Replicarea BCIS

- Briceni (activitate începută pe 05.10.12)
- Comrat (activitate începută pe 31.01.12)
- Cimișlia (activitate începută pe 27.09.12)
- Drochia (activitate începută pe 19.10.12)
- Fălești (activitate începută pe 19.10.12)
- Orhei (activitate începută pe 19.10.12)
- Soroca (activitate începută pe 11.10.12)
- Strășeni (activitate începută pe 17.10.12)
- Ștefan Vodă (în prezent – amenajarea spațiului)
- Șoldănești (activitate începută pe 02.10.12)

La data de 01.01.2013 au beneficiat de serviciile acordate în cadrul Birourilor comune de Informații și Servicii:

Prestator de servicii	Total beneficiari	%	F	%	B	%	Rural	%	Urb	%
Direcțiile/Secțiile Asistență Socială și Protecție a Familiei	1584	29%	1137	72%	447	28%	1394	88%	190	12%
Oficiile teritoriale ale CNAS	545	10%	330	61%	215	39%	453	83%	92	17%
Direcțiile de Agricultură și Alimentație	393	7%	134	34%	259	66%	323	82%	70	18%
Servicii de Extensiune Rurală / Agenția Națională de Dezvoltare Rurală (ACSA)	445	8%	186	42%	259	58%	372	84%	73	16%
Agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă	839	15%	595	71%	244	29%	650	77%	189	23%

Secția Economie	430	8%	204	47%	226	53%	325	76%	105	24%
Oficiile teritoriale ale Inspecției Muncii	528	10%	251	48%	277	52%	359	68%	169	32%
Serviciul relații funciare și cadastru	310	6%	185	60%	125	40%	274	88%	36	12%
Camera de comerț și industrie	241	4%	125	52%	116	48%	200	83%	41	17%
Consilier juridic	36	1%	32	89%	4	11%	33	92%	3	8%
Societatea de Garantare interbancară "Garantinvest"	4	0%	3	75%	1	25%	3	75%	1	25%
Centrul de Resurse și investiții	32	1%	24	75%	8	25%	26	81%	0	0%
Inspectoratul fiscal	35	1%	6	17%	2	6%	33	94%	0	0%
Total	5422	100%	3235	60%	2187	40%	4445	82%	977	18

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Implementarea acțiunilor de informare continuă cu privire la accesul egal la serviciile și programele promovate pe piața muncii

Activitatea 1.1.6. Încurajarea participării femeilor pe piața muncii prin reducerea discriminării de gen, ratei șomajului și creșterii ratei de ocupare în rândul femeilor

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: MEc, MEd, MMPSF, Ministerul Culturii

Informația despre realizare:

Sporirea participării femeilor și bărbaților pe piața muncii, reducerea șomajului structural și promovarea locurilor de muncă calitative este una din liniile directe privind ocuparea forței de muncă a Uniunii Europene.

În acest context, principiul egalității femeilor și bărbaților pe piața muncii a fost stabilită și în documentele de bază ce reglementează domeniul ocupării forței de muncă, precum sînt: Strategia națională privind politicile de ocupare a forței de muncă, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.605 din 31.05.2007, Legea nr.102-XV privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și Planul Național de acțiuni pentru ocuparea forței de muncă pe anul 2012.

Realizarea prevederilor documentelor menționate a asigurat pe parcursul anului 2012 integrarea femeilor în câmpul muncii aproximativ la același nivel cu bărbații.

Astfel, conform ultimilor date statistice pentru trim. II 2012, din numărul total de 1266,9 mii persoane active – 48,8% au fost femei, iar bărbații au constituit - 51,2%.

Rata de activitate a femeilor a constituit – 39,6%, comparativ cu cea a bărbaților 45,6%. Din numărul total al populației ocupate (1209,3 mii persoane) 49,3% au fost femei și 50,7% bărbați ocupați. Respectiv, rata de ocupare a femeilor a constituit 38,2%, comparativ cu 43,1% a bărbaților.

Din numărul total al șomerilor (57,6 mii pers.) – 60,9% au fost bărbați, față de 39,1% șomeri femei. Rata șomajului la bărbați a fost de 5,4% față de 3,6% la femei.

Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă implementează prin intermediul structurilor sale teritoriale măsuri active și pasive de ocupare a forței de muncă, destinate tuturor persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, inclusiv femeilor. Spectrul de servicii cuprinde: servicii de mediere a muncii, de informare și consiliere profesională, orientare și formare profesională, antrenarea la lucrări publice, acordarea ajutorului de șomaj și alocației de integrare sau reintegrare profesională.

Pe parcursul a 10 luni ale anului 2012 prin intermediul agențiilor teritoriale au fost înregistrate 41,3 mii persoane, dintre care 53,2% constituie femeile. În rezultatul aplicării diferitor măsuri active au fost plasate în câmpul muncii 13,0 mii persoane, dintre care 56% sunt femei.

De servicii de mediere au beneficiat 61,1 mii persoane, inclusiv 54% femei. Au fost asigurate cu loc de muncă 20,8% din rândul femeilor beneficiare de servicii de mediere a muncii.

De servicii de informare și consiliere profesională au beneficiat 59,5 mii persoane, dintre care 53,5% reprezintă femeile.

Formarea profesională a șomerilor este una din măsurile active, care oferă posibilitate persoanelor aflate în șomaj de a trece un curs de pregătire profesională în diferite domenii, astfel obținând o calificare inițială, recalificare sau perfecționare. Din numărul total de absolvenți ai cursurilor de formare profesională 72% sunt femei.

O oportunitate deosebită pentru încadrarea în câmpul muncii a șomerilor (inclusiv a femeilor), care aparțin unor categorii cu acces mai dificil de reîntegrare pe piața muncii, reprezintă lucrările publice. Au fost antrenate la lucrări publice 1,5 mii persoane, dintre care 33,0% constituie femeile.

În cadrul programelor din domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, OIM a acordat suport în obținerea meseriilor de către victimele și potențialele victime ale traficului de ființe umane (inclusiv victimele violenței domestice, persoanelor din familii social-vulnerabile, copii și tineri abuzați, orfani sau rămași fără îngrijire părintească), care în majoritatea cazurilor sunt fete și femei. Astfel, în 2012 un număr total de 78 femei și fete și 22 bărbați și băieți, potențiale victime ale traficului de ființe umane, și un număr total de 7 femei, 1 fată, 1 bărbat și 1 băiat, victime ale traficului de ființe umane, au beneficiat de cursuri de instruire și au obținut câte o meserie în programele OIM după cum este indicat în Tabelul 1 de mai jos.

Tabelul 1

Potențiale victime ale traficului de ființe umane, inclusiv victime ale violenței domestice și tineri ramași fără îngrijirea părintească care au beneficiat de cursuri de profesionalizare					
Nr.	Specializare	Feminin		Masculin	
		Minor	Adult	Minor	Adult
1	frezer	9	17		1
2	bucătar-cofetar	7	24	7	4
3	cizmărie				1
4	bucătar	3	1		
5	manichiuristă-	3	1		

	pedichiuristă				
6	manichiuristă		2		
7	limba engleză		1		
8	cosmetician		1		
9	vînzător		2		
10	chelner-barman		1	3	2
11	croitor-cusator	1	2		
12	secretar		1		
13	maseor				1
14	mecanic				2
15	universitate		2		1
	Total: 100	23	55	10	12

Victime ale traficului de ființe umane care au beneficiat de cursuri de profesionalizare, 2012

Nr.	Specializare	Feminin		Masculin	
		Minor	Adult	Minor	Adult
1	frezer	1	4		
2	croitor-cusător		1		
3	manichiurist-pedichiurist		2		
4	lăcătuș-auto			1	1
	Total: 10	1	7	1	1

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Urmează ca aceste ctivități să continue pentru a atinge indicatorii PNAEG pînă în anii 2015.

Obiectivul specific 1.2. Eliminarea tuturor formelor de discriminare pe piața muncii în bază de gen

Activitatea 1.2.1. Elaborarea și punerea în aplicare a măsurilor speciale menite să asigure implementarea deplină a tratatelor internaționale relevante, precum CEDAW, Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale, ratificarea Convențiilor Organizației Internaționale a Muncii aferente domeniului și altele vizînd angajarea femeilor

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: MEc, MMPSF, Ministerul Culturii, MAEIE

Informația despre realizare:

În scopul implementării de facto, a Observațiilor finale ale Comitetului pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale, adoptate la Geneva la 20 mai 2011, pe marginea celui de-al doilea Raport periodic al Republicii Moldova de implementare a Pactului internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, a fost aprobat Planul de Acțiuni în vederea implementării Observațiilor Pactului prin Hotărârea de Guvern Nr. 974 din 21.12.2012.

MAEIE a asigurat rolul de intermediere și promovare a recomandărilor / propunerilor de rigoare instituțiilor abilitate cu implementarea acestora la nivel național.

În acest sens, în perioada 20-31 mai 2012 a fost coordonată vizita în RM a *Grupului de lucru al ONU privind discriminarea împotriva femeilor în legislație și practică*, întreprinsă în temeiul invitației permanente a Guvernului RM către mandatarii procedurilor speciale ale ONU. Concluziile preliminare adresate RM vizează majoritatea domeniilor expuse mai sus, Raportul pe țară cu recomandările finale urmând a fi prezentat în cadrul sesiunii a 23-a a Consiliului ONU pentru Drepturile Omului (iunie 2013) și plasat pentru monitorizarea implementării recomandărilor incluse în documentul respectiv.

În marja vizitei sus-menționate, a fost organizată masa rotundă vis-à-vis de legislația Republicii Moldova privind egalitatea de gen, care s-a axat asupra discutării elaborării instrumentelor eficiente pentru reglementarea discriminării în baza criteriului de sex, precum și proiectării acțiunilor eficiente în vederea reprezentării femeilor în viața politică și publică.

Gradul de implementare: realizat parțial

Recomandare: Implementarea recomandărilor experților ONU privind discriminarea împotriva femeilor în legislație și practică, urmare vizitei de studiu pentru asigurarea deplină a implementării tratatelor internaționale ale ONU și Consiliului Europei.

Activitatea 1.2.2. Actualizarea continuă a sistemului informațional automatizat unic al pieței muncii, prin prisma dimensiunii de gen.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF/ ANOFM, Ministerul Educației, autoritățile publice centrale

Informația despre realizare:

În scopul actualizării continue a sistemului informațional automatizat unic al pieței muncii Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă acordă o atenție sporită eficientizării exploatării sistemului informațional al pieței muncii, perfecționării serviciilor acordate persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă prin intermediul surselor electronice de informare, acordarea de servicii oportune și calitative populației.

Orice persoană în căutarea unui loc de muncă, inclusiv femeile pot să se autoinformeze la posturile de autoocupare și autoinformare despre posibilitățile de căutare a unui loc de muncă. Pe parcursul a 9 luni ale anului 2012 au beneficiat de mediere electronică 5,0 mii persoane, servicii telefonice – 4,3 mii persoane. Continue să presteze servicii cele 3 centre de informare în mun. Chișinău, Bălți și or. Cahul despre situația pe piața muncii națională și teritorială, despre cererea și oferta forței de muncă, condițiile de ocupare a locurilor de muncă libere, informații cu privire la modalitatea legală de a se angaja peste hotare. În incinta Agenției pentru Ocuparea Forței de Muncă a mun. Chișinău funcționează Centrul de apel – Piața Muncii, care contribuie la realizarea unuia dintre principalele obiective ale Agenției Naționale –

îmbunătățirea comunicării cu diverse categorii de persoane aflate în căutarea unui loc de muncă și agenți economici, prin oferirea accesului rapid la informația din domeniul pieței muncii. Pe parcursul a 9 luni ale anului 2012 la susținerea informațională a Centrului au apelat 5,3 mii persoane.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Prezentarea informației dezagregată pe sexe a solicitărilor precum și beneficiarilor de Serviciile oferite prin intermediul structurilor ANOFM.

Activitatea 1.2.3. Implementarea tehnologiilor on-line în baza de date privind cererea și oferta pe piața muncii, inclusiv prin prisma de gen.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF/ ANOFM, Ministerul Educației, autoritățile publice centrale
Informația despre realizare:

În baza rețelei corporative și a tehnologiilor respective de restricționare a utilizatorilor s-a trecut la tehnologia on-line de introducere, prelucrare și stocare, soldată cu crearea bazei de date unice pentru întreaga republică.

Portalul „Piața Muncii din Republica Moldova” (www.angajat.md) dă posibilitate angajatorilor de a-și plasa on-line locurile vacante, iar persoanelor în căutarea unui loc de muncă (inclusiv femeilor) – diverse informații: tehnici și metode de căutare a unui loc de muncă, actele normative în domeniul ocupării forței de muncă, comunicate de presă, noutăți și alte informații furnizate de către Agenția Națională. Pe parcursul a 10 luni ale anului 2012 au accesat acest portal 45,6 mii persoane.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Monitorizarea implementării tehnologiilor on-line în baza de date privind cererea și oferta pe piața muncii, inclusiv prezentarea datelor dezagregate după criteriul de sex.

Activitatea 1.2.4. Realizarea analizei beneficiarilor de concedii de îngrijire a copiilor prin prisma de gen.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: Casa Națională de Asigurări Sociale (CNAS)

Informația despre realizare:

La data de 01.12.2012, la evidență în Casa Națională de Asigurări Sociale se află 35 288 beneficiari de indemnizații lunare pentru îngrijirea copilului pînă la vârsta de 3 ani. Analiza beneficiarilor prin prisma de gen este reflectată în următorul tabel.

Tipul beneficiarului de indemnizații lunare pentru creșterea copilului pînă la vârsta de 3 ani	Numărul
Mama	34 818
Tata	268
Bunica	174
Bunelul	10
Alte rude	18

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Activitatea urmează să fie continuată, pentru a dispune de date și a încuraja participarea bărbaților la procesul de îngrijire și educare a copiilor, inclusiv prin solicitarea concediului de paternitate.

Activitatea 1.2.5. Elaborarea notei de recomandare privind concediul de paternitate și distribuirea către instituțiile publice și private, în scopul promovării participării sporite a bărbaților și taților în viața de familie/privată

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați, MMPSF, Ministerul Economie

Informația despre realizare:

Gradul de implementare: nerealizat

Recomandări: Promovarea proiectului de lege cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative în vederea ajustării legislației naționale la Legea nr V-XVI din 9 februarie 2006.

Activitatea 1.2.6. Elaborarea și implementarea măsurilor legale de prevenire, combatere a hărțuirii sexuale și a altor forme de victimizare la locul de muncă în Codul muncii, precum și în alte acte normative și legislative aferente

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF (ANOFM), Ministerul Educației, APC

Informația despre realizare:

Întru implementarea de facto a legislației Republicii Moldova care garantează de jure femeilor același acces ca și bărbaților la procesul politic, serviciile sociale, asistență medicală, educație, muncă, căsătorie, îngrijirea copiilor, proprietate, moștenire și accesul la justiție, a fost inițiat procesul de ajustare a legislației naționale cu prevederile Legii nr. 5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați. În acest sens, ministerul a elaborat proiectul de Lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative și propune includerea noilor definiții (sexism, audit de gen, Instigare la discriminare după criteriul de sex, Victimizare etc.), precum și modalitatea de soluționare a cazurilor de discriminare după criteriul de sex și hărțuirii sexuale.

Gradul de implementare: realizat parțial

Recomandări: Aprobarea proiectului de către Guvern și înaintarea spre adoptare în parlament .

Obiectivul specific 1.3. Promovarea abilitării economice a femeilor din zonele rurale.

Activitate specifică 1.3.1. Promovarea proiectelor investiționale, acordarea consultațiilor financiare și organizarea cursurilor de instruire și reprofilare în zonele rurale și urbane, precum și promovarea recomandărilor pentru susținerea antreprenoriatului în rândul femeilor în documentele relevante.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF/ ANOFM, Ministerul Educației, APC

Informația despre realizare:

În perioada ianuarie-noiembrie 2012, a continuat implementarea Componentei I: ”Instruire și consultanță antreprenorială” a Programului Național de Abilitare Economică a Tinerilor (PNAET). Acest program are drept scop promovarea și facilitarea implicării tinerilor din zonele rurale ale Republicii Moldova în activitatea antreprenorială. Pe parcursul perioadei de raportare, au beneficiat de consultanță 1240 persoane. Totodată, în cadrul programului au fost organizate 10 cursuri de instruire antreprenorială de care au beneficiat 269 tineri. Din numărul total de tineri instruiți 37% sunt femei.

De asemenea în vederea dezvoltării culturii antreprenoriale, s-a implementat Programul de instruire continuă ”Gestiunea Eficientă a Afacerii” (GEA). Este un program desfășurat pe tot teritoriul Republicii Moldova, destinat antreprenorilor de orice vîrstă ce practică activități economice sub orice formă de organizare juridică, care doresc să-și sporească abilitățile în domeniul antreprenorial pentru asigurarea gestionării eficiente a afacerii proprii. În cadrul programului, în perioada de raportare au fost consultate 950 de persoane pe linia telefonică și au fost desfășurate 28 de cursuri de instruire antreprenorială. La cursuri au participat 821 persoane, dintre care 58% din cei instruiți au fost femei.

Un alt proiect în domeniu a fost ”Implicarea tinerilor în zonele rurale în activitatea antreprenorială”, implementat cu suportul Organizației Internaționale pentru migrație (OIM). În cadrul proiectului, au fost organizate 12 cursuri de instruire pentru tinerii din familiile social-vulnerabile, cu vîrsta cuprinsă între 18-30 de ani din zona rurală. Astfel, au fost instruite 235 de persoane, dintre care 106 femei (45%). Ca urmare, au fost înregistrate 79 de business planuri ale beneficiarilor de instruire, dintre care 33 aparțin femeilor (41%). Cele mai performante urmează a fi finanțate de către OIM prin intermediul unui grant etnic nerambursabil, în mărime de 2000 euro.

Pe lângă sporirea capacităților în domeniul antreprenoriatului, un lucru important este facilitarea accesului întreprinderilor mici și mijlocii la finanțe. În acest sens, Organizația de dezvoltare a Întreprinderilor mici și mijlocii din subordinea Ministerului Economiei gestionează Fondul de de Garantare a Creditelor (FGC), prin intermediul căruia se asigură parțial angajamentele agentului economic (solicitant de credit), față de instituția financiară. În perioada 1 ianuarie - 1 noiembrie curent, cu suportul FGC a fost facilitată acordarea a 33 garanții în valoare de 4,9 mil. lei, care au contribuit la obținerea creditelor în valoare de 12,9 mil. lei. Pe parcursul anului 2012 au fost eliberate 7 garanții financiare pentru femeile antreprenori (sau 21% din total 33 garanții).

De asemenea menționăm că la data de 16 octombrie 2012 a fost organizată Conferința Internațională a întreprinderilor Mici și Mijlocii cu genericul ”Sectorul IMM Moldova 2020”. Unul dintre subiectele abordate în cadrul conferinței a fost ”Antreprenoriatul feminin în Republica Moldova” unde s-a discutat despre problematica implicării femeii în afaceri, despre dezvoltarea politicilor specific pentru susținerea femeilor în susținerea și dezvoltarea IMM-urilor, despre crearea rețelelor și elaborarea programelor de mentorat pentru a încuraja femeile să demareze afaceri noi. În final au fost trasate un set de concluzii, recomandări și propuneri precum:

- Lansarea și dezvoltarea liniilor de credit cu dobînda subvențională pentru femeile antreprenoare;
- Elaborarea programelor speciale de finanțare a femeilor cu abordare integratoare;
- Îmbunătățirea și Sporirea accesului la informații (crearea ghișeelor unice)
- Acordarea sprijinului organizațiilor și asociațiilor de femei la nivel național, și integrarea acestora în rețelele europene și globale;
- Sporirea Investițiilor donatorilor în abilitarea economică a femeilor;
- Implicarea sectorului privat în promovarea principiilor de abilitare a femeilor;
- Crearea rețelelor și elaborarea programelor de mentorat pentru a încuraja femeile să demareze afaceri noi;
- Acordarea gratuită a serviciilor de consultanță pentru IMM-urile gestionate de femei orientate spre export.

În conformitate cu art. 24 „Susținerea financiară și facilitățile acordate pentru crearea a noi locuri de muncă” al Legii nr.102-XV din 2003 privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, se prevede acordarea de credite pentru crearea a noi locuri de muncă și pentru organizarea activității de întreprinzător. Din insuficiența

mijloacelor financiare, alocate Agenției Naționale din Bugetul de Stat pentru anul 2012, nu au fost planificate surse financiare pentru acordarea de credite rambursabile pentru crearea a noi locuri de muncă.

În cadrul proiectului OIM finanțat de Uniunea Europeană „Susținerea implementării componentei de migrație și dezvoltare a Parteneriatului pentru Mobilitate UE-Moldova”, OIM s-a alăturat Programului Național de Abilitare Economică a Tinerilor (PNAET) prin oferirea suportului financiar Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM) în organizarea și oferirea a 24 instruiți antreprenoriale¹ potențialilor migranți (inclusiv persoane vulnerabile) și migranților reîntorși în Republica Moldova cu vârsta cuprinsă între 18 și 30 de ani. Fiecare curs de instruire de 10 zile s-a axat pe următoarele module: Managementul afacerii, Planificarea afacerii, Management financiar, Contabilitate,

Din numărul total al participanților la instruirile respective pe parcursul anului 2012 au fost selectați 95 de persoane, în special tineri din categoria social-vulnerabilă, pentru a beneficia de câte un grant nerambursabil în mărime de până la 2000 Euro. Din aceștia 93 de tineri au semnat sau sunt în proces de a semna Contractul cu OIM privind punerea în aplicare a grant-ului oferit sub formă de bunuri. Toți beneficiarii de grant-uri activează în baza unor anumite forme organizatorico-juridice (Patenta, Întreprindere Individuală, Gospodărie Țărănească, SRL), aceasta fiind o condiție a Programului pentru a obține grant-ul. Din cei 93 de tineri selectați, 41 de beneficiari de granturi reprezintă femei și 52 bărbați. Peste 60% de beneficiari sunt din zona de sud a Republicii Moldova, fiind urmași din zona de nord și centru.

Pe parcursul anului 2012, în cadrul proiectului finanțat de Uniunea Europeană și implementat de OIM Moldova în parteneriat cu Ministerul Muncii și Politicilor Sociale al Italiei și Ministerul, Protecției Sociale și Familiei (MMPSF) din Republica Moldova „Abordarea Efectelor Negative ale Migrației asupra Minorilor și Familiilor Rămase în Țară”, în colaborare cu ODIMM au fost organizate 12 instruiți antreprenoriale pentru circa 200 tineri vulnerabili (inclusiv potențiali migranți), dintre care circa 50 % au fost femei. Totodată, este preconizată acordarea granturilor nerambursabile în valoare de 2000 Euro fiecare pentru 40 persoane care au beneficiat de instruirile antreprenoriale respective. pentru tinerilor care au beneficiat de instruire.

Totodată, în cadrul proiectelor OIM privind reîntoarcerea voluntară asistată a emigranților moldoveni în Republica Moldova (RVA), în scopul asigurării unei reîntoarceri sustenabile a acestora în Republica Moldova, OIM acordă atât femeilor cât și bărbaților servicii de reintegrare socială și economică sub forma asistenței de transport, granturilor în numerar la întoarcere, asistenței medicale de urgență și cazării temporare pentru persoanele vulnerabile și sub forma asistenței de reintegrare (instruiți antreprenoriale, echipament profesional, suport în inițierea unei afaceri, etc.). Astfel, în anul 2012 OIM Moldova a acordat asistență RVA și servicii de reintegrare unui număr de 14 femei și 46 bărbați (emigranți moldoveni). În Tabelul 2 de mai jos sunt indicate mai multe detalii, inclusiv țările de emigrare ale cetățenilor moldoveni reîntorși în țară și susținuți în programele RVA ale OIM.

Tabelul 2

Numărul emigranților moldoveni asistați în procesul de reîntoarcere voluntară și reintegrare în Republica Moldova, 2012				
Nr.	Țara	Bărbați	Femei	Total
1	Irlanda	28	10	38
2	Regatul Unit al Marii	10		12

¹ O instruire constă într-un curs intensiv de 10 zile.

	Britanii		2	
3	Elveția	1	0	1
4	Slovacia	4	1	5
5	Luxemburg	1	0	1
6	Ungaria	1	0	1
7	Italia	1	1	2
TOTAL		46	14	60

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Continuarea activităților de:

- Implementare a Componentei ”Instruire și Consultanță” a Programului Național de Abilitare Economică a Tinerilor” (PNAET)
- Implementare a programelor de instruire privind gestiunea afacerilor.

Obiectivul specific 1.4. Integrarea dimensiunii de gen în implementarea politicilor de gestionare a migrației.

Activitatea 1.4.1. Negocierea acordurilor interguvernamentale în domeniul securității sociale
Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

Informația despre realizare

În perioada 23-27 ianuarie 2012 au avut loc consultări dintre reprezentanții MMPSF, CNAS cu susținerea Organizației Internaționale pentru Migrație și omologii din Marele Ducat de Luxemburg cu privire la punerea în aplicare a Acordului bilateral Moldova-Luxemburg în domeniul securității sociale.

De asemenea, în anul 2012 la ședința Comisiei mixte de colaborare economică între Republica Moldova și Federația Rusă, s-a discutat proiectul Acordului de colaborare între Guvernul Republicii Moldova și cel al Federației Ruse în domeniul migrației de muncă și angajării muncitorilor migranți pe teritoriul Moldovei și cel al Rusiei, precum și proiectul Memorandumului de colaborare între MMPSF a Moldovei și Serviciul Federal pentru Migrație al Rusiei în domeniul migrației de muncă.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Promovarea încheierii acordurilor bilaterale în contextul susținerii muncitorilor migranți și securității sociale ale acestora.

Activitatea 1.4.2. Îmbunătățirea metodelor de colectare, analiză și distribuire a informației /statisticilor privind participarea în procesul de migrațiune, sensibile la dimensiunea de gen, precum și utilizarea acestei informații pentru elaborarea politicilor/căilor de intervenție, pentru a reduce impactul negativ al migrației.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF (ANOFM), BNS, MAI, Serviciul Grăniceri

Informația despre realizare:

În urma evaluării metodelor și proceselor de colectare, analiză și distribuire a datelor statistice cu privire la migrație, a fost elaborată lista **Indicatorilor și Șablonul Profilului**

Migrațional Extins (PME). La elaborarea documentelor în cauză o atenție deosebită a fost acordată necesității dezagregării datelor după mai multe criterii, în special după criteriul de sex. Colectarea datelor conform Indicatorilor PME va contribui la coerența inter-instituțională a analizei fenomenului migrației și la dezvoltarea unor politici migraționale și de dezvoltare bazate pe probe, inclusiv în domeniul migrației, sensibile la dimensiunea de gen. Pentru a asigura durabilitatea colectării de date în mod sistematic, și controlul național asupra acestui instrument, Guvernul a adoptat la data de 24 august 2012 Hotărârea de Guvern nr. 634, prin care au fost aprobați Indicatorii și Șablonul Profilului Migrațional Extins. Prin aceeași hotărâre, a fost desemnata instituția responsabilă la nivel național pentru producerea regulată a Profilului Migrațional Extins pentru Republica Moldova, și anume Biroul pentru Migrație și Azil al Ministerului de Interne. Lucrul asupra elaborării primei ediții a raportului Profilului Migrațional Extins a continuat pe parcursul anului 2012, prin colectarea datelor și analiza lor, în strânsă coordonare cu și sub supravegherea Grupului Tehnic de Lucru (GTL). GTL s-a convocat la data de 24 octombrie 2012 pentru a discuta proiectul final al Raportului, publicarea căruia va avea loc la sfârșitul anului 2012. Pentru a asigura continuitatea activității Grupului Tehnic de Lucru, dar și sporirea suplimentară a capacităților autorităților naționale responsabile de colectarea de date și producerea edițiilor viitoare a Profilului Migrațional Extins, experții OIM au elaborat proiectul unei foi de parcurs pentru perioada următoare. Această foaie de parcurs prevede o serie de acțiuni consecutive pentru producerea în continuare a raportului, și a îmbunătățirii în continuare a procesului și calității datelor ce țin de migrația internațională. Documentul va oferi în mod sistematic date dezagregate pe gen, pentru a susține elaborarea unor politici bine fundamentate, inclusiv sub aspectul asigurării egalității de gen în cadrul procesului migrațional sau de gestiune a migrației și a efectelor acesteia.

Studiul “Cartografierea diasporei moldovenești” a fost realizat cu suportul asociațiilor diasporei moldovenești în 4 țări membre UE de destinație ale migranților moldoveni: Italia, Franța, Marea Britanie, Portugalia. Inițiativa face parte din proiectul “*Susținerea implementării componentei de migrație și dezvoltare a Parteneriatului de Mobilitate UE-Moldova*”, implementat de Misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova și finanțat de Uniunea Europeană. Exercițiul de cartografiere a diasporei se realizează printr-o cercetare sistematică, utilizând o gamă largă de metode de colectare a datelor, inclusiv interviuri în profunzime cu multiplicatori, care au acces la o bază de date mare a membrilor comunității și executarea în premieră a unui sondaj de opinie în cadrul comunităților moldovenilor de peste hotare. Acest lucru va permite determinarea profilului socio-economic variat al comunităților diasporei și identificarea unor parteneri de proiecte viabile pentru activitățile de mobilizare a diasporei. Constatările vor servi drept sursă de informare pentru politicile de gestionare a migrației din Republica Moldova și vor contribui la ameliorarea modalităților de comunicare cu diaspora.

În același timp, în perioada de referință (2012), în cadrul programelor sale axate pe protecția drepturilor migranților, OIM a acordat asistență pentru reîntoarcerea voluntară a străinilor iregulari pe teritoriul Republicii Moldova (inclusiv cei plasați în Centrul de Plasament Temporar al Străinilor, solicitanții de azil ale căror cereri au fost respinse sau care și-au retras cererile) în țările lor de origine, după cum este descris în Tabelul 3 de mai jos.

Tabelul 3

Cazuri de asistență în reîntoarcerea voluntară a străinilor, 2012	MINORI	ADULȚI	TOTAL
Masculin	1	42	43
Feminin	4	11	15
TOTAL	5	53	58

Asistența pentru reîntoarcere voluntară a străinilor include următoarele tipuri de servicii:

- documentarea migranților prin contactarea consulatelor respective,
- informare privind situația în țara de origine și posibilitățile de reîntegrare,
- examinare medicală înainte de călătorie,
- escortare medicală după caz,
- procurarea de bilete spre țara de origine,
- transport local, de tranzit și recepție la solicitare,
- bani de buzunar pentru cheltuieli de drum.

În contextul migrației regulate a cetățenilor Republicii Moldova, în baza Acordurilor bilaterale semnate între OIM și Guvernele unor state de emigrare a cetățenilor Moldovei, Unitatea de Administrare a Sănătății Migranților din cadrul OIM este autorizată să efectueze examinarea medicală a persoanelor care călătoresc în SUA, Australia, Noua Zeelandă și Canada. Este efectuată evaluarea medicală a stării fizice și psihice a persoanelor (cetățeni moldoveni) care depun dosarele pentru obținerea vizelor de intrare în statele menționate mai sus în scopul imigrării independente, reunificării familiei, de muncă și studii sau participare în cadrul unor programe de asistență. Astfel, în perioada anului 2012 (ianuarie-octombrie), OIM a efectuat examinarea medicală pentru 2 333 persoane, dintre care 1 113 bărbați/băieți și 1220 femei/fete. În același timp, OIM facilitează depunerea dosarelor cetățenilor Moldovei pentru obținerea vizelor și permiselor de reședință temporară în Canada, efectuând servicii pre-consulare prin Centrul de Solicitare a Vizelor. Astfel, în decursul anului 2012 (ianuarie-octombrie), OIM a asistat în acest sens 1516 persoane, dintre care 888 femei și 628 bărbați.

Gradul de implementare: realizat

- Recomandări:
- Negocierea Acordurilor bilaterale în domeniul migrației de muncă
  - Dezagregarea după criteriul de sex a datelor statistice cu privire la migranți

Concluzii la domeniul 1.

Printre probleme identificate:

- Lipsa resurselor financiare pentru implementarea și realizarea unor activități din domeniul menționat
- Nerealizarea activităților incluse în capitol
- Implicarea insuficientă a agenților economici privați în implementarea standardelor din domeniul asigurării egalității de șanse între femei și bărbați
- Lipsa suportului metodologic în procesul de elaborare a standardelor în domeniul egalității de gen pentru promovarea participării egale a femeilor în procesul de luare a deciziilor economice și recomandarea acestora instituțiilor politice, economice și financiare (acțiunea 1.1.3) precum și a notei de recomandare privind concediul de paternitate și distribuirea către instituțiile publice și private, în scopul promovării

participării sporite a bărbaților și taților în viața de familie/privată (acțiunea 1.2.5).

Recomandări:

- Identificarea unor indicatori cuantificabili în vederea monitorizării / evaluării eficienței acțiunilor de promovare a profesiilor „ne-tradiționale” pentru femei și bărbați pe piața muncii cu scopul redresării segregării ocupaționale pe criteriu de gen și asigurarea continuității acțiunii
- Implementarea acțiunilor de informare cu privire la accesul egal la serviciile și programe promovate pe piața muncii
- Asigurarea continuității acțiunii de încurajare a participării femeilor pe piața muncii prin reducerea discriminării de gen, ratei șomajului și creșterii ratei de ocupare în rândul femeilor
- Implementarea recomandărilor experților ONU privind discriminarea împotriva femeilor în legislație și practică, urmare vizitei de studiu pentru asigurarea deplină a implementării tratatelor internaționale ale ONU și Consiliului European.
- Monitorizarea implementării tehnologiilor on-line în baza de date privind cererea și oferta pe piața muncii, inclusiv prezentarea datelor la solicitare segregate după criteriul de sex.
- Prezentarea informației despre numărul femeilor și bărbaților care au solicitat sau au beneficiat de Serviciile oferite prin intermediul structurilor ANOFM.
- Colectarea datelor cu privire la beneficiarii concediului de îngrijire a copilului, pentru a dispune de date și a încuraja concediul de paternitate.
- Propunerea includerii acțiunii 1.2.5. pentru proiectul noului de Plan de implementare PNAEG pentru perioada 2013-2015.
- Negocierea Acordurilor bilaterale în domeniul migrației de muncă
- Promovarea încheierii Acordurilor bilaterale în contextul susținerii muncitorilor migranți și securității sociale ale acestora.
- Implementarea Componentei ”Instruire și Consultanță” a Programului Național de Abilitare Economică a Tinerilor” (PNAET)
- Implementarea programelor de instruire privind gestiunea afacerilor.

Domeniul 2. Bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen

Obiectivul specific 2.1. Promovarea elaborării bugetului sensibil la dimensiunea de gen în procesul bugetar la nivel național și local

Activitatea 2.1.1. Elaborarea conceptului/viziunii privind bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen **Termenul de executare: 2012**

Responsabilii de realizare: Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați, Ministerul Finanțelor, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății, Ministerul Educației

Informația despre realizare:

În vederea elaborării Conceptului, pe parcursul anului 2012 au fost efectuate următoarele instruirii:

- Vizita de documentare în Austria a reprezentanților Ministerului Finanțelor, Ministerului Economiei, Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei și Parlamentului, martie 2012;
  - Training pentru traineri “Bugetele Sensibile la dimensiunea de Gen”, Centrul Internațional de BSG, Academia Serviciului Public pe lângă Președintele Federației Ruse, iunie 2012;
- Astfel, UnWomen cu suportul mediului academic și a reprezentantului Ministerului Finanțelor au elaborat Conceptul privind bugetarea sensibilă a dimensiunea de gen.
- Conceptul urmează a fi prezentat în cadrul ședinței Comisiei Guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați.

Gradul de implementare: realizat

Concluzii la domeniul 2.

Printre probleme identificate: Implementarea conceptului Bugetării sensibile la dimensiunea de gen fiind realizată de jos în sus, cuprinde 7 etape de implementare până în anul 2020. În acest sens este necesar asigurarea realizării tuturor activităților legate de ajustarea mecanismului, legislației precum și relizarea instruirilor tuturor specialiștilor responsabili de realizarea conceptului în termenii abordați, pentru a nu tergiversa procesul implementării.

Recomandări: Promovarea/implementarea activităților de țin de conceptul Bugetării sensibile la dimensiunea de gen de către APC și APL.

Domeniul 3.Participarea femeilor la procesul decizional

Obiectivul specific 3.1. Creșterea reprezentării femeilor în pozițiile decizionale în viața politică și publică

Activitatea 3.1.1 Elaborarea și implementarea măsurilor speciale de asigurare a realizării prevederilor tratatelor și instrumentelor legale internaționale în special luând în considerație prevederile CEDAW, Recomandării Generale a Comitetului pentru eliminarea discriminării față de femei, Pactului Internațional privind drepturile politice și civile

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF, MAEIE

Informația despre realizare:

Planul Național de Acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru 2011-2014 (PNADO), în calitate de document cu caracter strategic la nivel național, a fost amendat potrivit recomandărilor acceptate de RM în cadrul procesului de Evaluare Periodică Universală (UPR)² și altor structuri internaționale relevante domeniului drepturilor omului, care au inclus și dimensiunea de gen. Recomandările UPR au fost pe larg diseminate instituțiilor naționale responsabile și societății civile. De asemenea, formatul PNADO a fost inclus în cadrul strategic și Planul de Acțiuni UE pentru drepturile omului și democrație (lansat la 25 iunie 2012), Republica Moldova

² La 16 martie 2012 a fost adoptat Raportul UPR pentru RM în cadrul sesiunii Consiliului ONU pentru Drepturile Omului. Toate cele 122 de recomandări au fost acceptate de Guvernul RM (cu specificarea parțial sau integral), inclusiv 8 recomandări vis-à-vis de drepturile femeilor și egalitatea de gen, 9 recomandări- în domeniul violenței domestice și 14 recomandări în domeniul combaterii traficului de ființe umane.

fiind vizată prin prisma Politicii Europene de Vecinătate. Potrivit proiectului PNADO, autoritățile naționale s-au angajat să efectueze în 2013 un studiu privind oportunitatea ratificării *Protocolului Opțional la Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*. Adicional, au fost incluse acțiuni concrete pentru perioada 2013-2014 în vederea creșterii reprezentării femeilor în pozițiile decizionale în viața politică și publică, și anume: “modificarea legislației naționale, inclusiv a Codului Electoral în vederea instituirii cotei minime de reprezentare a femeilor în Parlament”.

Totodată, Potrivit datelor generale deținute de MAEIE la data de 25.06.2012 cu privire la personalul din Aparatul Central și misiunile diplomatice și consulare: din efectivul-limită de 386 de unități, 327 de posturi sunt ocupate, dintre care: 190 bărbați (58,1%) și 137 femei (41,9 %); ceea ce prezintă o evoluție comparativă la datele din 1.01.2011: din 335 posturi ocupate, 135 erau femei și 220 - bărbați.

Menționăm că MAEIE evaluează relevanța platformelor bilaterale și multilaterale care ar prezenta interes și valoare adăugată pentru promovarea egalității de gen la nivel național, regional și internațional, în conformitate cu prioritățile enunțate în PNAEG.

Gradul de implementare: realizat parțial

Recomandări: Înaintarea și aplicarea recomandărilor pentru integrarea dimensiunii de gen în domeniile prin evaluarea conformității politicilor naționale cu prevederile tratatelor internaționale relevante, precum CEDAW, Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale., Carta Socială Europeană revizuită și alte documente juridice Internaționale la care RM este parte.

Activitatea 3.1.2. Elaborarea notei de recomandare ce vizează participarea echilibrată a femeilor și bărbaților în funcțiile de demnitate publică, organizațiile societății civile, organizațiile sectorului privat, partidele politice și diseminarea acestora pentru aplicare ulterioară

În anul 2012 a fost elaborat proiectul de lege pentru modificarea și completarea unor acte legislative, care prevede completarea Legii nr. 64-XII din 31 mai 1990 cu privire la Guvern, prin includerea cotei de participare minimă de 40% a ambelor sexe - menită să asigure promovarea participării active a femeii la luarea deciziilor și în structurile de reprezentare publică.

Gradul de implementare: realizat

Activitatea 3.1.3. Realizarea/suținerea cercetărilor și studiilor analitice privind reprezentarea femeilor în diferite funcții decizionale în organizații, inclusiv identificarea obstacolelor întâlnite și strategiilor necesare pentru depășirea acestora

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați, MMPSF

Informația despre realizare:

Începând cu anul de studii 2004-2005 în Planul de învățământ la studii superioare de masterat a fost introdus cursul ”Politica gender”. Actualmente tematica respectivă este predată în cadrul mai multor cursuri, în dependență de specificul specializării. În anii de studii 2011-2012 și 2012-2013 cursul a fost audiat de peste 500 de masteranzi la învățământul de zi și cu frecvență redusă.

Totodată aspecte ale politicii gender sunt promovate în cadrul cursurilor de dezvoltare profesională. Tema este obligatoriu inclusă în cadrul cursurilor organizate pentru personalul de conducere din autoritățile publice centrale și locale, în special primari, secretari ai consiliilor locale etc.

În scopul susținerii și promovării imaginii femeilor-funcționari publici tematica dată este reflectată permanent în materialele publicate în ziarul „Funcționarul public”.

Anual sunt susținute teze de master cu genericul politicii gender. În 2012 au fost susținute 6 teze la specializarea Administrare publică și 3 teze la specializarea Management, fapt ce denotă interesul masteranzilor-funcționari publici față de cercetarea subiectului dat.

Academia urmează și în continuare să realizeze activități de acest gen în funcție de competențele instituționale și este deschisă pentru colaborare în problema dată.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Se recomandă includerea în programele cursurilor de perfecționare continuă a funcționarilor publici tematici ce țin de abordarea complexă a dimenisunii de gen în toate politicile naționale sectoriale.

Activitatea 3.1.4. Monitorizarea respectării de către partidele politice a prevederilor Legii nr.5-XVI din 9.02.2006 cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați, precum și a statutelor privind participarea echilibrată a femeilor și bărbaților în pozițiile decizionale politice.

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: MJ

Informația despre realizare:

În contextul legislației în vigoare, Ministerul Justiției este abilitat, în exclusivitate, cu funcții de înregistrare a statutelor organizațiilor necomerciale și de ținere a Registrului de Stat al organizațiilor necomerciale. Amestecul autorității publice în activitatea internă a organizațiilor, inclusiv a partidelor politice, nu este admis.

În acest sens, monitorizarea realizării de către Ministerul Justiției a acțiunii 3.1.4., precum și oferirea informației conform indicatorului de progres (numărul partidelor politice monitorizate) este imposibilă.

Totodată, proiectul de lege cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative în vederea ajustării legislației naționale la Legea nr. V-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, prevede includerea dimensiunii de gen în organizarea și desfășurarea campaniilor electorale pentru alegerile în organele la nivel național și local, monitorizarea regulată a progresului în vederea realizării echilibrului de gen pe listele electorale și alte procese de selectare a candidaților, campaniile de informare și sensibilizare adresate publicului general privind participarea echilibrată a femeilor și bărbaților la toate nivelele vieții politice și publice, reprezintă elemente care indică voința politică în domeniu. Ghidați de aceste rigori internaționale considerăm binevenite propunerile de modificare a Codului electoral.

Gradul de implementare: realizat parțial

Recomandări: Aprobarea unor măsuri afirmative

Activitatea 3.1.5. Colectarea, analizarea și distribuirea datelor statistice dezagregate în funcție de sex privind participarea femeilor și bărbaților în organele decizionale, inclusiv alese și numite, la toate nivelele, inclusiv organele de conducere ale instituțiilor politice și administrative, precum și ale organizațiilor societății civile.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: CEC, BNS, Cancelaria de Stat (direcția politică de cadre)

Informația despre realizare

Pe parcursul anului 2012, CEC a organizat și desfășurat alegeri locale a primarilor în 6 localități din republică. În acest fel, în urma scrutinului, au fost aleși în funcția de primari 5 bărbați și o femeie. Prin urmare, cota parte a femeilor primari la ora actuală, este următoarea:

Sex	Primari noi aleși	Primari aleși, după 5 iunie 2011	Cota-parte din numărul total (%)
Femei	1	165	18,37
Bărbați	5	733	81,69
Total	6	898	100

Totodată, după alegerile locale din 5 iunie 2011, ca rezultat al încetării înainte de termeni al mandatului de consilier, Comisia Electorală Centrală a atribuit 1024 mandate noi de consilier de nivel I și II pe parcursul anului 2011, și 433 pe parcursul anului 2012.

Analizând, din perspectiva de gen profilul social al consilierilor aleși în prezent, avem următoarele date:

Sex	Mandate ridicate și declarate vacante după 5 iunie 2011	Mandate noi atribuite după 5 iunie 2011	Consilieri aleși (de nivelul I și II)	Cota-parte din numărul total (%)
Femei	307	474	3406	28,99
Bărbați	1150	983	8344	71,01
Total	1457	1457	11750	100

Informația dată relevă faptul că a crescut, cu 1,42 % numărul femeilor ce se regăsesc în rândul consilierilor locali de nivelul I și II.

Sex	Ca rezultat al alegerilor din 5 iunie 2011	Situația către 26 noiembrie 2012	
Femei	3239	3406	
Bărbați	8511	8344	
	- 167	+ 167	

Gradul de implementare: realizat

- Recomandări:
- Amendarea cadrului legislativ în vederea includerii cotei de reprezentare a ambelor sexe pentru a asigura participarea echilibrată a femeii și bărbaților la funcții decizionale;
  - Monitorizarea respectării de către partidele politice a prevederilor Legii cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați;
  - Îmbunătățirea mecanismului de colectare, analiză și distribuție a datelor statistice dezagregate în funcție de sex privind participarea femeilor și bărbaților în organele decizionale, inclusiv alese și numite, la toate nivelele, inclusiv organele de conducere ale instituțiilor politice și administrative precum și ale organizațiilor societății civile;

Concluzii la domeniul 3.

Printre probleme identificate:

- Participarea femeilor la procesul decizional rămâne a fi o problemă din domeniul asigurării egalității între femei și bărbați atât în sfera politică, cât și cea economică
- Existența barierelor de natură culturală, economică și socială legate de stereotipurile de gen, în promovarea femeilor în funcții decizionale în viața politică și publică.

Recomandări:

- Înaintarea și aplicarea recomandărilor pentru integrarea dimensiunii de gen domeniile prin evaluarea conformității politicilor naționale cu prevederile tratatelor internaționale relevante, precum CEDAW, Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale., Carta Socială Europeană revizuită și alte documente juridice Internaționale la care RM este parte.
- Se recomandă includerea în programele cursurilor de perfecționare continuă funcționarilor publici tematici ce țin de abordarea complexă a dimensiunii de gen toate politicile naționale sectoriale.
- Amendarea cadrului legislativ în vederea includerii cotei de reprezentare a ambelor sexe pentru a asigura participarea echilibrată a femeii și bărbaților la funcții decizionale;
- Monitorizarea respectării de către partidele politice a prevederilor Legii cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați;
- Îmbunătățirea mecanismului de colectare, analiză și distribuire a datelor statistice dezagregate în funcție de sex privind participarea femeilor și bărbaților în organe decizionale, inclusiv alese și numite, la toate nivelele, inclusiv organele de conducere ale instituțiilor politice și administrative precum și ale organizațiilor societății civile;

Domeniul 4. Protecția socială și familia

Obiectivul specific 4.1. Creșterea importanței maternității și paternității și promovarea repartizării egale a responsabilităților familiale de către bărbați și femei.

Acțiivitatea 4.1.1 Elaborarea și implementarea măsurilor speciale de asigurare a implementării depline a tratatelor internaționale relevante, în special, Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, ratificarea Convenției relevante a Organizației Internaționale a Muncii și articolelor Cartei Sociale Europene revizuite

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF, MAEIE

Informația despre realizare:

La data de 25 iulie 2012, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în parteneriat cu UNWomen, Organizația Internațională a Muncii, Ambasada Suediei în Republica Moldova a organizat Atelierul de lucru cu scopul de a familiariza specialiștii din APC, OSC, Confederația Națională a Sindicatelor, Confederația Națională a Patronatelor, cu privire la prevederile Convenției

Organizației Internaționale a Muncii nr.156 privind lucrătorii cu responsabilități familiale, și totodată în scopul inițierii discuțiilor cu privire la nivelul de compatibilitate a legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției.

Drept concluzie, s-a constatat că ratificarea Convenției la etapa actuală este prematură, astfel este necesară elaborarea unui studiu de fezabilitate pentru a analiza gradul de compatibilitate a legislației RM și prevederile Convenției precum și a eventualelor costuri pe care le va implica implementarea de facto a prevederilor convenției.

Totodată, în vederea implementării recomandărilor internaționale, MAEIE a asigurat rolul de intermediere și promovare a recomandărilor/ propunerilor de rigoare instituțiilor abilitate cu implementarea acestora la nivel național.

Gradul de implementare: realizat parțial

- Recomandări: - Realizarea studiului de fezabilitate privind oportunitatea semnării și ratificării Convenției OIM nr. 156 privind lucrătorii cu responsabilități familiale
- Elaborarea Ghidului de acordare a Programelor flexibile de lucru

Acțiunea 4.1.2. Implementarea sistemului integrat de servicii sociale pentru persoanele aflate în situații de criză (copii, bătrâni, invalizi etc.), reieșind din gama problemelor de gen din domeniul social.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF

Informația despre realizare

Servicii sociale primare

Extinderea serviciilor sociale la nivel comunitar, reprezintă o sursă majoră pentru implementarea eficientă a politicilor sociale, cea ce contribuie la incluziune socială și a persoanelor cu dizabilități. Serviciile sociale primare sînt orientate spre prevenirea sau limitarea situației de dificultate, soluționarea problemei la etapa incipientă, cu menținerea beneficiarului în familie și comunitate. În acest context, descentralizarea serviciilor sociale reprezintă un cadru favorabil pentru activizarea comunității, mobilizarea resurselor și eforturilor umane în rezolvarea a circa 80% din solicitările deservicii de asistență socială.

Serviciile sociale primare sînt prestate tuturor grupurilor de beneficiari, inclusiv și persoanelor cu dizabilități, la nivelul fiecărei comunități. În același timp, primăriile pot lua decizii privind dezvoltarea serviciilor sociale specializate, în baza evaluării nevoilor și potențialului comunității.

Serviciul de îngrijire socială la domiciliu reprezintă o formă de suport activă pentru persoanele aflate în dificultate, persoanele cu dizabilități, reprezentînd un ansamblul complex de măsuri și acțiuni realizate pentru a răspunde nevoilor individuale. Îngrijirea la domiciliu oferă o gamă de servicii și facilități acordate în comunitate persoanelor dependente de suport, pentru ca acestea să trăiască, pe cît de posibil independent, în propriile familii și în comunitatea din care fac parte. Serviciile în cauză reprezintă o alternativă pentru îngrijirea rezidențială.

Numărul lucrătorilor social variază în fiecare an în dependență de numărul beneficiarilor. În anul 2009 - 2481 lucrători social au deservit 2598 beneficiari; în anul 2010 – 2450 lucrători sociali – 25403 beneficiari; în anul 2011 – 2475 lucrători sociali au deservit 25182 beneficiari. În primul semestru al anului 2012 în țară activau 2456 lucrători sociali care deserveau 24956 pensionari singuratici și persoane cu dizabilități.

Serviciu de alimentare în cantinele de ajutor social oferă persoanelor din grupurile aflate în dificultate, inclusiv și persoanelor cu dizabilități, o alimentație calorică. Aceste instituții sînt create de autoritățile administrației publice locale cu subvenții din Fondul republican de susținere socială a populației, precum și din donații, acțiuni de caritate ale organizațiilor nonguvernamentale.

Cantinele de ajutor social prestează servicii de alimentare gratuite în conformitate cu Legea nr. 81-XV din 28.02.2003 privind cantinele de ajutor social și Regulamentul-tip cu privire la

funcționarea cantinelor de ajutor social, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1246 din 16 octombrie 2003.

Persoanele selectate pot beneficia de serviciile cantinelor de ajutor social pe un termen de cel mult 30 de zile în trimestru, ceea ce permite deservirea unui număr mai mare de persoane socialmente-vulnerabile, care necesită acest tip de servicii.

Comparativ cu anii precedenți observăm o descreștere a serviciilor de alimentare prestate în cadrul cantinelor de ajutor social, posibil aceasta este rezultatul deschiderii Centrelor de zi la nivel comunitar, care concomitent cu alte servicii acordă beneficiarilor sai și prânzuri calde. În anul 2009 au activat 143 cantine sociale – 5873 beneficiari lunar, în anul 2010 – 129 cantine – 5901 beneficiari; în anul 2011 – 116 cantine – 5198 beneficiari.

În prima jumătate a anului 2012 în republică au funcționat 114 cantine de ajutor social, de serviciile cărora lunar au beneficiat 5797 persoane vîrstnice și cu dizabilități, familii cu copii în situații de risc.

Serviciul asistență socială comunitară reprezintă un nucleu de asistență socială instituit la nivel de comunitate care oferă suport în soluționarea situațiilor de dificultate pentru majoritatea problemelor de ordin social.

Asistenții sociali comunitari sînt responsabili de identificarea și evaluarea potențialilor beneficiari, ei elaborează planuri individualizate de asistență, prestează servicii sociale primare, efectuează referirea cazurilor spre servicii sociale specializate. În afară de aceasta, ei oferă informații de ordin general, efectuează evaluarea nevoilor comunitare și fac recomandări pentru dezvoltarea unor servicii sociale noi. Asistentul social, de asemenea, mobilizează potențialul comunității pentru sprijinul persoanelor în dificultate prin implicarea voluntarilor și crearea grupurilor de suport.

De la instituirea funcției de asistent social în anul 2007 numărul unităților era în permanentă creștere, însă în ultimii trei ani se observă scăderea numărului de unități aprobate de asistent social, precum și numărul funcțiilor ocupate: 2009 – aprobate 1235 unități, ocupate - 1159, anul 2010 – aprobate 1235 unități, ocupate – 1174, 2011 – aprobate 1158 unități, ocupate – 1140. Conform ultimelor actualizări, la 1 iulie 2012 în republică activează 1142 asistenți sociali.

Serviciile sociale specializate se prestează beneficiarilor care au nevoie de reabilitare sau asistență intensă în timp din partea specialiștilor cu un nivel adecvat de calificare.

Serviciile sociale specializate pot fi prestate la toate nivelurile administrative (comunitar, raional, național) în baza nevoilor populației stabilite, inclusiv persoanelor cu dizabilități, și potențialului existent. Acestea au menirea de a menține persoanele sau familiile aflate în dificultate într-un cadru organizațional în proximitatea comunității avînd ca obiectiv primordial prevenirea marginalizării, excluderii sociale și facilitarea reintegrării beneficiarilor în mediul familial și comunitate. Acestea includ servicii specializate de îngrijire de zi, centre de plasament temporar, suport pentru familiile substitutive, suport pentru reintegrarea copiilor în familii din îngrijirea rezidențială. Actualmente, este în proces continuu crearea și dezvoltarea serviciilor sociale comunitare alternative serviciilor sociale rezidențiale. În colaborarea Fondului de Investiții Sociale din Moldova cu Administrația Publică Locală este în derulare procesul de deschidere a 29 de Centre Comunitare Multifuncționale.

Procesul de prestare a serviciilor sociale specializate impune participarea unei echipe de profesioniști: asistenți sociali, asistenți medicali, psihologi și lucrători sociali, ceea ce contribuie la prestarea serviciilor sociale calitative.

Numărul centrelor mixte a crescut comparativ cu anii precedenți, datorită faptului creării posibilităților de combinare a serviciilor sociale prestate (zi și plasament). Cheltuielile de finanțare sînt suportate de autoritățile administrației publice locale și de ONG.

În scopul creării și funcționării sistemului național de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, precum și garantării calității serviciilor sociale prestate beneficiarilor, a fost adoptată Legea nr. 129 din 08.06.2012 privind acreditarea prestatorilor de servicii sociale. Legea vizată stabilește cadrul general privind crearea și funcționarea sistemului național de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, de asemenea principiile de bază, criteriile generale, modul și condițiile de acreditare a prestatorilor de servicii sociale.

Totodată, menționăm că Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei a elaborat proiectul Hotărîrii Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului național de acreditare a prestatorilor de servicii sociale, a structurii și efectivului – limită de personal al acestuia, care a fost transmis Guvernului spre examinare și aprobare.

La nivel local, conform informațiilor primite din partea APL, au fost deschise următoarele servicii/centre:

- Or. Glodeni - CCM „Încredere”;
- S. Fundurii Vechi, raionul Glodeni - CCM „Armonie”;
- S. Sturzovca, raionul Glodeni - CCM „Vita”;
- Comuna balatina, raionul Glodeni, CCM „Balatina”
- Centrul de zi pentru copii cu dizabilități multiple și severe „Pasărea albastră” din or. Hîncești, implementat cu suportul financiar al Fundației Janivo, Olanda, și al Consiliului raional Hîncești, preluat în anul curent de către Consiliul Hîncești, la moment, continuă să acorde servicii sociale beneficiarilor. De servicii sociale alternative la momentul raportării, beneficiau 12 băieți și fete cu dizabilități multiple și severe.
- Centrul de Serviciu social „Echipa Mobilă pentru copii și tineri cu dizabilități”, implementat cu suportul Organizației și preluat apoi de către Consiliul raional Hîncești. În perioada anului 2012 au fost prestate servicii socio-medicale la 25 de copii cu dizabilități, dintre care 13 fete și 12 băieți;

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Îmbunătățirea datelor statistice dezagregate după criteriul de sex privind beneficiarii de servicii sociale

Activitatea 4.1.3. Organizarea campaniilor de informare la nivel național și local pentru promovarea taților-model în contextul asigurării responsabilităților egale între părinți în cadrul familiei

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF

Informația despre realizare:

În perioada 14-20 mai 2012 în Republica Moldova s-a desfășurat cea de-a IV-a ediție a Festivalului Familia, dedicată Zilei Internaționale a Familiei. Festivalul a fost organizat sub egida Guvernului Republicii Moldova, cu implicarea nemijlocită a Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerului Culturii, Ministerului Sănătății, Ministerului Educației, Biroului Relații Interetnice, Ministerului Tineretului și Sportului, Ministerului Mediului, în parteneriat cu Agențiile Națiunilor Unite și Primăria municipiului Chișinău.

Obiectivele majore ale acestui eveniment au fost :

- să mobilizeze comunitatea pentru dezvoltarea unor relații de familie sănătoase și armonioase, pentru susținerea familiilor vulnerabile, precum și schimbarea comportamentului în spiritul valorilor supreme pe care se bazează familia: dragostea, respectul reciproc, împărțirea egală a responsabilităților între toți membrii familiei, combaterea tuturor formelor de violență împotriva femeilor, copiilor, persoanelor în etate etc.;

- să sensibilizeze societatea, opinia publică și factorii de decizie cu privire la problemele cu care se confruntă în prezent instituția familiei și să identifice soluții practice pentru depășirea lor.

Activitățile Festivalului Familia au vizat, ca grup țintă, familiile din Republica Moldova, inclusiv familiile model, pentru a promova practicile pozitive, cât și familiile defavorizate - pentru a sensibiliza opinia publică și a încuraja susținerea acestora. În anul 2012, Festivalul a

avut o acoperire geografică mai largă, desfășurându-se în 21 de raioane ale republicii, în municipiile Chișinău și Bălți.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: S-a decis în cadrul ședințelor Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați elaborarea unei Hotărâri de Guvern cu privire la modalitatea de celebrare a Zilei Internaționale a Familiei, astfel oferind-se o platformă pentru a asigura o planificare din timp a acivităților precum și a resurselor financiare necesare pentru APC și APL. MMPSF a elaborat proiectul menționat și la expediat Guvernului pentru examinare.

Acțiivitatea 4.1.5. Realizarea cercetării privind utilizarea timpului de către bărbați și femei în mediul familial, inclusiv de către familiile afectate de fenomenul migrației de muncă.

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: Biroul Național de Statistică

Informația despre realizare

În perioada 1 ianuarie - 31 mai a continuat realizarea „Cercetării utilizării timpului” pe teren, lansată la 1 iunie 2011 (colectarea datelor). În perioada iunie-octombrie informația colectată a fost recepționată de către organele teritoriale de statistică, verificată, procesată și validată. În prezent se lucrează asupra expertizei în inferența statistică (calcularea coeficienților de extindere, determinarea indicatorilor de calitate a principalilor estimatori).

În afară de cele menționate mai sus, în decursul anului 2012, următoarele activități cu tematica dimensiunii de gen au fost realizate cu suportul Proiectului comun ONU „Consolidarea Sistemului Statistic Național”:

1. *Elaborarea publicației „Femei și Bărbați în Republica Moldova: analiză în aspect teritorial”*. Publicația dată are drept scop prezentarea informației dezagregate la nivel regional ce reflectă situația femeilor și bărbaților și informarea utilizatorilor privind echitățile existente din perspectiva aspectului regional.

2. *„Organizarea atelierelor de lucru privind Indicatorii de Dezvoltare Sensibili la Gen destinați unităților gender”*: În perioada februarie – martie 2012, au fost organizate 6 ateliere de lucru cu privire la indicatorii gender pe următoarele domenii: ocuparea forței de muncă și migrația; sănătate, educație; protecția socială și familia, combaterea violenței și traficului de ființe umane; participarea la procesul decizional politic și public; și sfera bugetară.

Principalul obiectiv al acestor ateliere a fost consultarea partenerilor naționali cu privire la ajustarea „Setului armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la gen” din perspectiva Programului Național de Asigurare a Egalității de Gen (PNAEG).

Setul de indicatori a fost făcut public, prin publicarea pe paginile web:

- <http://mmpsf.gov.md/md/transparenta/> din data 20.06.2012, și
- <http://www.particip.gov.md/proiectview.php?l=ro&idd=364>.

Setul de indicatori a fost recomandat ministerelor de resort ca instrumentar practic de utilizare la monitorizarea egalității de gen pe sectoare.

Atelierele de lucru sus menționate au fost organizate de către Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în parteneriat cu Biroul Național de Statistică.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Promovarea realizării cercetărilor statistice prin prisma dimensiunii de gen în diferite domenii de activitate.

Obiectivul specific 4.2. Îmbunătățirea protecției sociale a femeilor în calitate de prestatori de servicii de îngrijire informală la domiciliu

Activitatea 4.2.1. Elaborarea și implementarea măsurilor speciale de asigurare a implementării depline a tratatelor internaționale, luând în considerare, în special, prevederile CEDAW, Pactului internațional privind drepturile economice, sociale și culturale, Convenției Organizației Internaționale al Muncii, Carta Socială Europeană revizuită.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF, MEc, MAEIE

Informația despre realizare:

La data de 25 iulie 2012 a avut loc atelierul de lucru cu participarea specialiștilor din cadrul APC și OSC unde s-a discutat oportunitatea ratificării Convenției Organizației Internaționale a Muncii nr. 156 cu privire la lucrătorii cu responsabilități familiale, care prevede îmbunătățirea condițiilor de muncă a acestora. În cadrul atelierului s-a decis asupra necesității elaborării unui studiu privind fezabilitatea ratificării Convenției.

A fost elaborat Raportul Social pentru anul 2012, care a inclus analiza realizărilor, problemelor și acțiunilor de viitor la subiectul vizat www.mmssf.gov.md

Pe parcursul anului 2012 MMPSF, cu suportul UNFPA a completat Ancheta de țară privind implementarea Programului de acțiuni al conferinței Internaționale pentru Populație și Dezvoltare de la Cairo (1994) "ICPD beyond 2014" care a inclus și un capitol dedicat egalității de gen.

Gradul de implementare: realizat parțial

Recomandări: Identificarea domeniilor problematice și elaborarea unor măsuri afirmative în contextul asigurării implementării prevederilor tratatelor internaționale

Activitatea 4.2.3. Direcționarea prestațiilor sociale către segmentele vulnerabile ale populației luând în considerare veniturile acestora, și aspectele de gen.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF

Informația despre realizare:

În baza Legii nr. 133-XVI din 13 iunie 2008 cu privire la ajutorul social se acordă prestația de ajutor social și/sau ajutor pentru perioada rece a anului. Acest sistem de prestații este unul corect și non-discriminatoriu, care facilitează accesul populației la sistemul de asistență socială.

Ajutorul social este o sumă de bani care se acordă unei familii, în baza evaluării veniturilor ei, iar suma este egală cu lacuna dintre veniturile familiei și venitul garantat, pentru a asigura un anumit nivel de viață. Începând cu 1 ianuarie 2011, a fost introdusă prestația de ajutor pentru perioada rece a anului, care se acordă într-o sumă fixă aprobată de Guvern.

Astfel, prin depunerea unei cereri de către beneficiar, direcția/secția asistență socială și protecție a familiei examinează posibilitatea acordării dreptului la ambele prestații.

În anul 2010 au depus cerere pentru acordarea ajutorului social 97379 familii, 81,3% din numărul total de solicitanți au fost femei.

În perioada anului 2011 au fost depuse 214965 cereri pentru acordarea ajutorului social, din numărul total de solicitanți 78,9% au fost femei.

În anul 2012 (la situația septembrie 2012) au fost depuse 87137 cereri pentru acordarea ajutorului social, din numărul de solicitanți 78,1% au fost femei.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Considerația criteriului de gen la acordarea prestațiilor sociale

Concluzii la domeniul 4.

Printre probleme identificate:

- Mecanismul subdezvoltat (lipsa cadrelor calificate, insuficiența resurselor financiare, lipsa politicilor de consiliere a vieții profesionale cu cea de familie)
- Insuficiența datelor statistice dezagregate în bază de gen

Recomandări:

- Realizarea studiului de fezabilitate privind oportunitatea semnării și ratificării Convenției OIM nr. 156 privind lucrătorii cu responsabilități familiale
- Elaborarea Ghidului de acordare a Programelor flexibile de lucru
- Îmbunătățirea datelor statistice dezagregate după criteriul de sex privind beneficiarii de servicii sociale
- Promovarea realizării cercetărilor statistice dezagregate pe gen în diferite domenii de activitate.
- Direcționare prestațiilor sociale către segmentele vulnerabile ale populației luând în considerație veniturile acestora.

Domeniul 5. Ocrotirea sănătății

Obiectivul specific 5.1. Integrarea dimensiunii de gen în politicile din sectorul sănătății

Activitatea 5.1.1. Elaborarea și implementarea măsurilor speciale de asigurare a implementării depline a tratelor internaționale, în special, luând în considerare CEDAW, Recomandările Comitetului pentru eliminarea discriminării față de femei, ICESCR și Carta Socială Europeană revizuită.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MS, MAEIE

Informația despre realizare:

În cadrul proiectului „Reducerea Impactului Infecției HIV în Republica Moldova” finanțat de Fondul Global de Combatere a SIDA, Tuberculozei și Malariei, Runda 8 sub egida MMPSF și în colaborare cu Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate (Centrul PAS) și Fundația Soros - Moldova au fost organizate cursuri de instruire pentru asistenții sociali cu genericul „Consolidarea capacităților specialiștilor din sistemul de protecție socială în domeniul HIV/TB”. Seminarele au avut loc pe parcursul anului 2012 în perioada: 21-23 martie, 16-18 mai, 24-26 iulie și 9-11 octombrie.

În perioada 6-7 septembrie 2012, Direcția cu susținerea financiară a PNUD Moldova, în cadrul proiectului „Suport pentru un răspuns bazat pe drepturi și gender sensibil la HIV”, a organizat Masa Rotundă cu genericul ”Platformă de comunicare pentru Femeile care trăiesc cu HIV în contextul respectării drepturilor acestora și dezvoltării capacităților de liderism”. Scopul mesei rotunde a fost mobilizarea organizațiilor de femei infectate/afectate și vulnerabile la infecția HIV și facilitarea creării platformei de comunicare în vederea implicării lor active în procesul de luare a deciziilor la nivel local și național.

Gradul de implementare: realizat parțial

Recomandări: Identificarea și aplicarea unor măsuri afirmative pentru asigurarea integrării dimensiunii de gen în politicile din sectorul sănătății

Activitatea 5.1.2. Elaborarea instrucțiunilor metodice și standardelor de cunoștințe și aptitudini practice în domeniul sănătății prin prisma dimensiunii de gen

Termenul de executare: 2011

Responsabilii de realizare: MS, MAEIE

Informația despre realizare:

În scopul implementării Legii Nr. 45-XVI din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, Ministerul Sănătății, cu suportul UNFPA, a elaborat „**Instrucțiunea privind intervenția instituțiilor medicale în cazurile de violență în familie**”, care a fost aprobată de Ministerul Sănătății prin ordinul nr.155 din 24.02.2012”, și care cuprinde următoarele compartimente:

1. Atribuțiile instituțiilor medicale în cazurile de violență în familie
2. Instrucțiuni privind identificarea cazurilor de violență în familie, ce ține de:
  - violența psihologică
  - violența fizică
  - violența sexuală
  - violența față de copii *Sindromul copilului bătut Sindromul copilului scuturat*
  - violența împotriva femeii gravide
3. Instrucțiuni privind completarea documentației medicale
4. Instrucțiuni privind consilierea victimelor violenței în familie
5. Atribuțiile serviciului medicinei legale în cazul violenței în familie.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Expedierea ordinului respectiv în toate instituțiile medicale în scopul implementării acesteia

Activitatea 5.1.3. Consolidarea capacităților lucrătorilor medicali – membri ai echipelor multidisciplinare raionale în contextul dimensiunii de gen, în aspectele de sănătate aferente violenței, infecției HIV, cu scopul prestării serviciilor medicale calitative.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Sănătății

Informația despre realizare:

În cadrul Proiectului, susținut de Guvernul SUA și implementat de OIM, „Consolidarea Abordării Multidisciplinare în Atingerea și Asigurarea Vieții fără Violență”, în perioada lunilor octombrie-noiembrie 2012 au fost organizate 3 cursuri de instruire – Formare de Formatori cu pregătirea a 75 lucrători medicali din republică.

Au fost elaborate, editate și distribuite 2000 exemplare „Compilație de acte normative în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane și a violenței în familie”.

În cadrul Proiectului, susținut de Fundația OAK și UNICEF Moldova, și implementat de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii, Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului „Liber, puternic și protejat - spre un sistem mai bun de protecție a copilului în Moldova”, circa 100 profesioniști, inclusiv lucrători medicali din raioanele Orhei și Leova, au beneficiat de 64 ore de instruire în vederea aplicării mecanismului intersectorial de cooperare pentru asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale abuzului, neglijării, exploatării, traficului, cu accent pe procedurile intersectoriale.

La data de 05 decembrie 2012 a fost organizat și desfășurat atelierul de lucru „Rolul instituțiilor medico-sanitare în asigurarea protecției copilului de orice formă de abuz, neglijare,

exploatare, trafic al copilului” (în cadrul proiectului menționat mai sus), la care au participat 26 lucrători medicali din raioanele Leova și Orhei.

La data de 21 noiembrie 2012 a fost organizat și desfășurat la un atelier de lucru cu tematica „Creșterea gradului de conștientizare a populației privind sănătatea și drepturile sexual-reproductive în Republica Moldova” (susținut de UNFPA), un subiect abordat fiind Violența, abuzul sexual și traficul de ființe umane în rândurile femeilor. La evenimentul dat au participat medicii din cabinetele de sănătate a reproducerii din toate teritoriile administrative.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Dezvoltarea și prestarea serviciilor de sănătate reproductivă femeilor și bărbaților, în special tinerilor, la nivelul de asistență medicală primară, inclusiv instruirea personalului medical și elaborarea instrucțiunilor și standardelor corespunzătoare.

Activitatea 5.1.4. Colectarea, analizarea și utilizarea datelor statistice dezagregate în funcție de sex, precum și a rezultatelor studiilor realizate prin prisma de gen în procesul de planificare și implementare a politicilor sectoriale.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MS, BNS

Informația despre realizare:

Ministerul Sănătății trimestrial colectează, analizează și utilizează în procesul de planificare și implementare a politicilor sectoriale, indicatorii medico-demografici dezagregați în funcție de vârstă, sex și mediu, rata avorturilor pe vârste, rata avorturilor și nașterilor la adolescente (15-19 ani), rata mortalității materne după cauze de deces, pe medii și grupe de vârstă și ponderea nașterilor asistate de personal medical.

Concomitent, prin ordinul Ministerului Sănătății nr.969 din 15.12.2011 a fost aprobat Planul de acțiuni pentru implementarea Programului național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova 2011-2013, unul din obiective fiind orientat la Consolidarea capacităților statisticii medicale pentru ajustarea la cerințele internaționale

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Ajustarea instrucțiunilor metodice și standardelor de cunoștințe și aptitudini practice în domeniul sănătății prin prisma dimensiunii de gen

- Asigurarea colectării datelor și raportării acestora în baza indicatorilor sensibili la dimensiunea de gen

Obiectivul specific 5.2. Reducerea discrepantei de gen în speranța de viață la naștere a femeilor și bărbaților.

Activitatea specifică 5.2.3. Ameliorarea sănătății mintale și fizice, în scopul prevenirii comportamentelor riscante pentru sănătate (suicid, consum abuziv de alcool, droguri) prin aplicarea tratamentelor.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Sănătății, autoritățile administrației publice locale

Informația despre realizare:

În scopul implementării Legii nr.1402-XIII din 16 decembrie 1997 privind sănătatea mintală (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.44-46, art.310), cu modificările și completările ulterioare, au fost elaborate și aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.55 din 30.01.2012:

- Regulamentul-cadru al Centrului comunitar de sănătate mintală;
- Standardele minime de calitate pentru Centrul comunitar de sănătate mintală.

În scopul armonizării prevederilor documentelor de politici în domeniul sănătății mintale, optimizării și eficientizării activității serviciului psihiatric și dezvoltării serviciilor comunitare de sănătate mintală, prin ordinul nr.247 din 19.03.2012 a fost instituit un grup de lucru. Grupul de lucru a elaborat un program Național privind sănătatea mintală pentru anii 2012 – 2016, care a fost aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.1025 din 28.12.2012.

Obiectivele Programului Național fiind:

- elaborarea sistemului de servicii de sănătate mintală adaptat necesităților populației și normelor internaționale;
- extinderea rețelei de servicii comunitare de sănătate mintală cu acoperirea a minimum 50% din populație;
- asigurarea respectării drepturilor omului și demnității umane în cadrul acordării serviciilor de asistență medicală în domeniul sănătății mintale; organizarea acțiunilor de incluziune socioprofesională și familială a persoanelor cu desabilități mintale, prin dezvoltarea la nivel de comunitate, a serviciilor integrate de suport medico-social pentru persoanele cu probleme de sănătate mintală.

În același context, Ministerul Sănătății a instituit 5 Centre comunitare de sănătate mintală, ce oferă persoanelor cu probleme de sănătate mintală asistență și reabilitare psihosocială, sprijin și mediere în relațiile cu familia și comunitatea.

În contextul efectuării reformei în domeniul sănătății mintale, Ministerul Sănătății a inițiat procesul de evaluare a serviciului de sănătate mintală în vederea depistării necesităților reale în servicii a beneficiarilor, oportunităților de dezvoltare a serviciilor comunitare și specializate mai aproape de beneficiar, dezinstuționalizarea și premisele necesare de reformare (ordinul Ministerului Sănătății nr. 1035 din 16 octombrie 2012 „Cu privire la evaluarea serviciului psihiatric în republică”).

În scopul stabilirii perspectivelor de dezvoltare a sănătății mintale, la data de 12 noiembrie 2012, în cadrul Conferinței de specialitate, a fost prezentat Planul Strategic de dezvoltare a Serviciilor de Sănătate Mintală, care include patru obiective strategice și anume: includerea serviciilor de sănătate mintală în medicina primară, dezvoltarea serviciilor comunitare de sănătate mintală, instituirea paturilor de profil psihiatric în cadrul spitalelor de profil general și reforma spitalelor de psihiatrie.

Conform calendarului Organizației Mondiale a Sănătății, anual, la 10 octombrie se marchează Ziua Mondială a sănătății mintale. În acest an tema pentru Ziua Mondială a sănătății mintale a fost "Depresia: o criză globală".

Pentru buna organizare și desfășurare a Zilei Mondiale a sănătății mintale, Ministerul Sănătății a aprobat un Plan de activități de bază, ce include discuții publice și individuale, foruri științifice, expoziții, concursuri, serate tematice, emisiuni radio și TV, informații în presă, foi volante, examene medicale, inclusiv de colaborare cu instituțiile și autoritățile interesate din teritorii, care vor fi realizate de conducătorii instituțiilor medico-sanitare publice și specialiștii în domeniu.

Activitățile în cadrul Zilei Mondiale a sănătății mintale au scopul de a sensibiliza opinia publică cu privire la problemele ce țin de sănătate mintală, de a genera discuții despre investițiile în serviciile de prevenire și de tratament.

În contextul realizării Planului de activități dedicat Zilei Mondiale de prevenire a suicidului – 10 septembrie 2012, aprobat de Domnul Mihai Moldovanu, Președinte al Consiliului Național pentru protecția Drepturilor Copilului, Ministerul Sănătății prin ordinul nr.843 din 03.09.2012 a aprobat un Plan ramural de activități.

În cadrul activităților de informare, educare și comunicare a fost elaborat materialul metodico-informativ pentru specialiștii în domeniul promovării sănătății și pentru adolescenți și diseminat în fiecare teritoriu administrativ (în anexă).

Concomitent, a fost elaborat un comunicat de presă în ajutorul lucrătorilor medicali cu genericul „Prevenirea suicidului prin consolidarea măsurilor de protecție și încurajarea speranței”. Populația a fost informată despre fenomenul suicidului în lume și în republică, și

intervențiile necesare eficiente pentru prevenirea actelor suicidale la copii, și adolescenți prin sursele mass-media centrale și teritoriale.

În perioada respectivă, de către lucrătorii medicali au fost organizate și desfășurate pentru diferite grupuri de populație seminare, prelegeri, convorbiri individuale și în grup, serate tematice. Au fost organizate emisiuni radio și TV, diseminate materiale informaționale.

Conform informațiilor recepționate din teritoriu au fost:

- organizate 27 seminare pentru diferite categorii de lucrători medicali;
- elaborate 5 materiale metodico-informative;
- translate 11 emisiuni la posturile de televiziune;
- difuzate 12 emisiuni la radiou;
- publicate 22 articole în presă.

De asemenea, au fost susținute 546 prelegeri, 5199 convorbiri, organizate 22 serate tematice, s-au elaborat 175 buletine sanitare, panouri de întrebări și răspunsuri.

Specialiștii din cadrul Spitalului Clinic de Psihiatrie au participat la masa rotundă „Suicidul minorilor: între cifre și soluții” și „Singurătate, depresie, tentative de suicid”.

La data de 10 septembrie curent în cadrul Centrului de Sănătate Prietenos Tinerilor „Neovita” și alte 15 Centre de Sănătate Prietenoase Tinerilor din republică a fost organizată ziua ușilor deschise. Adolescenții și tinerii, care au vizitat centrele respective, au fost sensibilizați asupra fenomenului dat, importanța fortificării factorilor de protecție, cum ar mediul familial pozitiv, reducerea conflictelor în familie, sporirea mediului protector în instituțiile de învățământ și comunitate. În cadrul acestui eveniment au fost informați circa 1000 tineri beneficiari și sensibilizați 600 factori de decizie comunitari (autorități ale administrației publice locale, părinți etc).

În scopul prevenirii și reducerii efectelor negative ale consumului nociv de alcool asupra sănătății publice, stării sociale și economice prin politici eficiente și măsuri intersectoriale la nivel național și local, Ministerul Sănătății a elaborat și aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.360 din 06.06.2012 Programul național privind controlul alcoolului pe anii 2012-2020.

La 04 iulie 2012 a avut loc Atelierul de lucru privind comunicarea eficientă în prevenirea efectelor nocive a alcoolului. În cadrul atelierului au fost abordate, discutate și s-a efectuat schimbul de experiență privind importanța realizării Campaniilor de comunicare pentru reducerea consumului de alcool, schimb de lecții învățate de Marea Britanie în domeniu dat, privind practicile în implementarea campaniilor direcționate spre schimbarea de comportament a populației în Polonia și Estonia etc., discutate componentele unei Strategii Naționale de prevenire a consumului nociv de alcool.

Întru fortificarea colaborării intersectoriale în domeniul controlului alcoolului la nivel central în perioada de referință au fost petrecute 3 întruniri cu reprezentanții ministerelor și departamentelor cointeresate și petrecute 2 conferințe la tema reducerii consumului alcoolului cu participarea reprezentanților OMS.

În vederea cuprinderii în programe de consiliere a populației cu risc de dependență a alcoolului identificate precoce de medicii de familie și medicii psihiatri, narcologi au fost petrecute 2 seminare republicane.

La data de 2 octombrie, în Republica Moldova este marcată Ziua Națională fără alcool. În scopul desfășurării Zilei Naționale fără alcool - 2 octombrie, Ministerul Sănătății a aprobat un plan de activități de bază care prevede asigurarea măsurilor de informare despre situația creată și de colaborare largă a conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice cu mass-media, instituțiile de învățământ, cultură, administrația publică locală, ONG-urile pentru prevenirea consumului abuziv de alcool.

O problemă actuală în continuare rămâne a fi desfacerea și consumul ilicit de droguri. La 27 februarie 2012 a fost convocată conferința republicană a medicilor narcologi, cu participarea șefilor secțiilor consultative și medicilor narcologi din cadrul IMSP Spitale Raionale și a ONG-urilor cointeresate cu tematica: „Activitatea IMSP Dispensarul Republican de Narcologie și evaluarea situației narcologice pe perioada anului 2011, realizări și perspective pentru anul 2012”.

În perioada 02-17 februarie 2012 au fost organizate 3 ateliere de lucru cu tematica:

- „Evaluarea programei de substituție cu metadonă. Aspecte narcologice”,
- „Privind accelerarea progresului pentru atingerea țintelor a Obiectivului 6 din Obiectivele de Dezvoltare a mileniului” ,
- „Asistența și protecția socială a persoanelor afectate de TBC și HIV/SIDA”.

Concomitent, specialiștii în ramură, pe parcursul perioadei de referință, au susținut peste 575 convorbiri colective cu persoanele bolnave și codependente privind consecințele narcomaniei, necesitatea tratamentului și avantajele modului sănătos de viață.

Cu scopul micșorării consecințelor negative cauzate de narcomanie, cu suportul finanțării externe (Fondului Global) în cadrul IMSP Dispensarul Republican de Narcologie și Spitalul Clinic Municipal Bălți este implementată terapia de substituție cu metadonă, au trecut tratamentul respectiv 326 persoane.

- În cadrul Comisiei Naționale Antidrog în perioada de referință au fost petrecute ședințe cu participarea ministerelor și departamentelor cointeresate, unde au fost examinate activitățile întru realizarea prevederilor Strategiei naționale antidrog pe anii 2011-2018 și a Planului național de acțiuni antidrog pentru anii 2011-2013.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Asigurarea serviciilor de ocrotire a sănătății mintale și fizice de calitate înaltă, în special pentru bărbați, inclusiv tratament împotriva abuzului de alcool, droguri și alte substanțe psihotrope

Obiectivul specific 5.3. Reducerea factorilor socio-economici ce favorizează mortalitatea maternă, în special în rândul femeilor din zonele rurale.

Activitatea 5.3.1. Dezvoltarea și prestarea serviciilor de sănătate reproductivă femeilor și bărbaților, în special tinerilor, la nivel de asistență medicală primară, inclusiv instruirea personalului medical și elaborarea instrucțiunilor și standardelor corespunzătoare.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Sănătății

Informația despre realizare:

În contextul realizării procesului de extindere a serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor la nivel național, prin dispoziția Ministerului Sănătății nr.5 din 04.01.2012 au fost instituite grupuri de lucru intersectoriale pe următoarele componente de bază:

- Revizuirea actelor normative care vizează oferirea serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor în Republica Moldova.
- Revizuirea curriculei universitare, postuniversitare și de instruire continuă a USMF „Nicolae Testemițanu”, în vederea completării acesteia cu subiecte ce țin de sănătatea și dezvoltarea adolescenților.
- Instruirea antenatală și anticoncepțională a adolescenților și cuplurilor tinere.
- Cooperare intersectorială și comunicare pentru dezvoltarea adolescenților și promovarea serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor.

Astfel, în perioada 01 ianuarie 2012 – 31 decembrie 2012 în republică au fost instituite încă 16 Centre de Sănătate Prietenoase Tinerilor, pe lângă cele 12 Centre existente, și care sunt finanțate din Fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală (total 28 CSPT).

În vederea orientării factorilor de decizie în extinderea serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor, în 27 teritorii administrative ale republicii au fost organizate și desfășurate

ateliere de lucru cu participarea vicepreședinților Consiliilor Raionale, directorilor instituțiilor medicale, colaboratorilor Direcției Educației din raion, procuraturii, poliției etc. În cadrul acestor ateliere de lucru au fost cuprinse circa 1400 persoane și orientate spre angajarea liderilor relevanți din teritoriu în sănătatea și dezvoltarea adolescenților și tinerilor, prestare de servicii de sănătate prietenoase tinerilor, cât și a fost elaborat un Plan de extindere a acestor servicii la nivel de raion/municipiu.

Au fost inițiate 2 studii în domeniul dat pentru a evalua situația reală, cât și a determina activitățile de perspectivă:

- Studiu de bază de acoperire cu servicii de sănătate prietenoase tinerilor (datele au fost colectate în aprilie 2012 la 600 respondenți din 6 raioane aleator selectate, care, în prezent, sunt în proces de analiză statistică).
- Studiu de evaluare a cunoștințelor, atitudinilor și practicilor adolescenților referitor la propria sănătate și dezvoltare, la nivel național (datele au fost colectate în aprilie-mai 2012 la 2400 respondenți, care, în prezent, sunt în proces de analiză statistică).

Pe parcursul anului curent au fost adaptate/elaborate 2 Ghiduri pentru prestatorii de servicii prietenoase tinerilor:

- Asistența integrată a sănătății adolescenților (5000 ex)
- Promovarea sănătății și dezvoltării adolescenților (5000 ex).

Concomitent, a fost pus accent și pe sporirea capacităților profesionale a lucrătorilor medicali în acest domeniu. Au fost desfășurate:

- 2 cursuri de formare de formatori cu pregătirea a 52 de persoane (1 curs – formare de formatori în conduita integrată a sănătății adolescenților, 27 formatori și 1 curs – formare de formatori în promovarea sănătății adolescenților, 25 formatori)
- 1 curs avansat în consilierea motivațională cu pregătirea a 29 lucrători din cadrul USMF „Nicolae Testemițanu”, Centrelor de Sănătate Prietenoase Tinerilor.

Au fost pregătite și cadrele medicale din cabinetele de sănătate a reproducerii prin organizarea și desfășurarea a 2 seminare de instruire în asistența sănătății adolescenților conform standardelor de calitate a serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor (50 persoane).

Concomitent, în cadrul proiectului moldo-elvețian: Generația sănătoasă (servicii de sănătate prietenoase tinerilor în Moldova) a fost elaborată și aprobată Strategia de comunicare și mobilizare socială, axându-se atît pe pregătirea și implicarea prestatorilor de servicii medicale și educaționale, cât și a membrilor comunității pentru promovarea serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor. Au fost elaborate și pilotate primele mesaje și materiale de comunicare în cadrul acestei Strategii.

Au fost elaborate un șir de materiale informaționale, așa ca:

- Proiectul de Program standard de instruire antenatală a cuplurilor tinere
- Ghidul pentru persoanele de resurse din instituțiile de învățămînt în promovarea sănătății adolescentului, care este în proces de editare.
- Ghidul practic pentru prestatorii serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor în aplicarea actelor legislative și normative în cadrul oferirii serviciilor respective.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Asigurarea abordărilor multidisciplinare, medico-sociale a fenomenului de mortalitate maternă, în special în rîndul femeilor din zonele rurale pentru a preveni creșterea cazurilor

Activitatea 5.3.2. Asigurarea disponibilității, acceptabilității și utilizării mijloacelor moderne de control al fertilității de către femei și bărbați, în special în zonele rurale, cu scopul eliminării cazurilor de avort ca mijloc de control al fertilității.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Sănătății

Informația despre realizare:

În scopul asigurării dreptului populației la sănătatea reproducerii, sporirii accesului populației, inclusiv din localitățile rurale și din grupurile vulnerabile, la preparate de contracepție, în Normele metodologice de aplicare în anul 2012 a Programului unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, aprobate prin ordinul comun nr.1239/253-A din 10.12.2012 al Ministerului Sănătății și Companiei Naționale de Asigurări în Medicină, la nivelul asistenței medicale primare și specializate de ambulatoriu „*persoanele din grupurile vulnerabile și grupele de risc medical și social condiționate sunt asigurate cu dispozitive medicale și contraceptive cu efect prelungat*”, procurate de instituție.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Colectarea datelor statistice dezagregate pe sexe privind accesibilitatea mijloacelor moderne de control al sarcinii

Activitatea 5.3.3. Informarea populației privind planificarea familială și sănătatea reproductivă prin prisma de gen, inclusiv promovarea principiului nondiscriminatoriu asupra persoanelor care trăiesc cu HIV.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Sănătății

Informația despre realizare:

În prezent se realizează implementarea celui de-al patrulea Program Național de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și a infecțiilor cu transmitere sexuală și a altor programe educaționale și de sănătate. În cadrul instituțiilor de sănătate, în comun cu autoritățile publice și societatea civilă, se realizează proiecte de prevenire, educare, comunicare, tratament, îngrijiri și suport. În republică activează 17 laboratoare și secții de diagnosticare a infecției HIV/SIDA.

În colaborare cu ONG-urile, în 22 de localități din republică, se realizează 19 proiecte în rândul grupurilor de risc, inclusiv printre consumatorii de droguri injectabile, deținuții din 12 penitenciare, migranți, femeile care prestează servicii sexuale contra plată.

Pentru persoanele infectate cu HIV se întreprind activități axate pe prestarea serviciilor de asistență, îngrijiri medicale, aderarea la tratamentul ARV. De la începutul anului 2012, circa 2056 de persoane infectate cu HIV primesc tratament ARV, inclusiv 638 persoane din teritoriile de est ale republicii. În cadrul prevenirii transmiterii infecției HIV/SIDA de la mamă la făt gravidele au acces la consiliere și testare voluntară, confidențială și tratament specific.

În republică activează rețeaua Cabinetelor de consiliere și testare voluntară la marcherii HIV și hepatitelor virale B și C, care prestează servicii de informare și testare confidențială și gratuită. Cetățenii pot solicita consultații telefonice la subiectele infecției cu HIV la linia telefonică verde 080080808.

Accesul populației la servicii de consiliere și testare voluntară este asigurat în 67 cabinete de consiliere și testare voluntară, inclusiv 7 cabinete în teritoriile de Est a republicii și 8 în instituțiile penitenciare. De aceste servicii beneficiază 100% din solicitanți, inclusiv femeile gravide și persoanele din categoria de vârstă 15-24 ani.

În scopul asigurării reducerii vulnerabilității față de persoanele cu HIV/SIDA și a armonizării la standardele internaționale și europene în domeniul drepturilor omului a fost modificată și completată Legea nr.23 din 16 februarie 2007 „Cu privire la profilaxia infecției HIV/SIDA”. În acest context, în anul 2012 a fost modificată legea fiind introdus un articol din perspectiva egalității de gen.

În scopul asigurării reducerii fenomenului de stigmă și discriminare în raport cu HIV/SIDA prin realizarea drepturilor și libertății fundamentale ale omului legate de statutul HIV/SIDA și armonizarea la standardele internaționale și europene în domeniul drepturilor omului, au fost aprobate prin ordinul Ministerului Sănătății nr. 790 din 08.08.2012 „Regulile de examinare și supraveghere medicală pentru depistarea contaminării cu virusul imunodeficienței umane (maladia SIDA)”.

În luna iulie au fost organizate și desfășurate patru ateliere de instruire în examinarea și supravegherea medicală pentru depistarea contaminării cu virusul imunodeficienței umane”, la care au fost instruite 148 persoane (medici infecționiști, epidemiologi, laboranți ai laboratoarelor de diagnosticare SIDA și consilierii cabinetelor CTV).

Cu prilejul desfășurării, la 20 mai curent, a Zilei internaționale de comemorare a persoanelor decedate în urma infectării cu SIDA, în data de 10 mai, Ministerului Sănătății a dat start Campaniei „Caravana Auto - Pentru Viață”. Campania este organizată în parteneriat cu organizațiile naționale și internaționale de profil și are drept scop sporirea nivelului de cunoștințe în domeniul prevenirii infecției HIV/SIDA, precum și cultivarea atitudinii tolerante, reducerii stigmei și discriminării față de persoanele infectate.

Prin ordinul Ministerului Sănătății Nr.1075 din 29.10.2012 a fost aprobat Planul activităților pentru desfășurarea lunii de promovare a cunoștințelor și atitudinilor în prevenirea infecției HIV/SIDA și ITS în perioada 01-30 noiembrie 2012 și a Zilei Mondiale de combatere a infecției HIV /SIDA -1 decembrie 2012, cu genericul „Tendința zero: zero cazuri noi de infectare cu HIV”.

În parteneriat cu Companiile Moldcell și Orange către 1 decembrie, în adresa abonaților, a fost expediat mesajul „Infecția HIV poate fi prevenită prin informare și educare. Implică-te în realizarea lor”.

De către specialiștii Centrului Național de Sănătate Publică:

- au fost desfășurate 3 seminare cu genericul „Prevenirea HIV în rândul tinerilor” în Universitatea Agrară de Stat din Moldova la 22.11.12 și 27.11.12, și Universitatea Tehnică din Moldova la 20.11.12, la care au participat 150 studenți.
- au fost realizate lecții în instituțiile de învățământ preuniversitar în cadrul cărora au fost relatate subiectele infecția HIV, căile de transmitere, metodele de prevenire și incluziunea persoanelor cu statutul HIV pozitiv în societate, la care au participat 180 elevi.
- au participat la 3 mese rotunde: în Centrul Social “Împreună pentru viață” Comrat (20 participanți), în satul Hansa “Fără stigmă și discriminare în sprijinul semenului” (18 participanți), în or. Călărași „Împreună să oprim infecția HIV ” (35 participanți”;
- au participat în cadrul a 6 emisiuni, inclusiv TV: „Buna dimineața” la 29 noiembrie, „Moldova 1” la 01 decembrie, „Portal informațional independent” la 01 decembrie, emisiunilor radio “Junimea ” la 28 noiembrie, „Radio Moldova ” la 1 decembrie.

Pe pagina web cnms.md a fost amplasată nota informativă către Unu Decembrie - Ziua Internațională de Combatere a HIV/SIDA.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Dezvoltarea și prestarea serviciilor de sănătate reproductivă femeilor și bărbaților, în special tinerilor, la nivelul de asistență medicală primară, inclusiv instruirea personalului medical și elaborarea instrucțiunilor și standardelor corespunzătoare.

- Îmbunătățirea colaborării dintre personalul medical și cel social privind mecanismul de referire a Centrelor Sociale Regionale: asigurarea asistenței persoanelor infectate HIV/SIDA prin instrucțiunea de lucru Managementul de Caz al persoanelor afectate infectate HIV/SIDA.

Activitatea 5.3.4. Promovarea în societate a unui mod sănătos de viață, inclusiv în rândurile adolescenților și tinerilor, prin prisma Programului național de promovare a modului sănătos de viață pentru anii 2007-2015.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Sănătății

Informația despre realizare:

La data de 11 noiembrie, în Grădina publică Ștefan cel Mare și Sfânt, a fost organizată și desfășurată o cursă de ciclism, care a adunat circa 60 de bicicliști profesioniști și amatori cu scopul de a promova modul sănătos de viață. Cursa de ciclism din cadrul campaniei de promovare a modului de viață sănătos, ediția 2012, cu genericul „Spune DA pentru sănătatea ta”, a fost organizată de Compania Națională de Asigurări în Medicină, în colaborare cu Guvernul Republicii Moldova, ministerele Sănătății, Tineretului și Sportului.

Concomitent, pe parcursul anului 2012 s-au organizat și desfășurat campanii de informare, educare și comunicare în cadrul Zilelor Mondiale:

Ziua Mondială de profilaxie și combatere a cancerului – 4 februarie; Ziua Mondială de prevenire a maladiilor renale – 8 martie; Ziua Mondială a Apei – 22 martie; Ziua Mondială de combatere și profilaxie a tuberculozei – 24 martie; Ziua Mondială a Sănătății – 7 aprilie; Ziua Mondială de combatere a malariei – 25 aprilie; Ziua Mondială fără tutun - 31 mai; Ziua Mondială a Copilului – 1 iunie; în cadrul Săptămânii Mondiale de promovare a alăptării la sân – 1-7 august, a Zilelor Mondiale: de prevenire a suicidului - 10 septembrie; de profilaxie a rabiei - 28 septembrie; a inimii - 28 septembrie cu genericul „Ziua mondială a inimii: direcționați acțiunile spre femei și copii”; fără alcool - 2 octombrie; a sănătății mintale - 10 octombrie cu genericul „Depresia: criză globală”; a văzului - 11 octombrie; a spălăturii pe mâini - 15 octombrie; de profilaxie a pneumoniei - 12 noiembrie „Luptă cu pneumonia-salvează un copil”; de profilaxie a diabetului - 14 noiembrie cu genericul „Diabetul: protejază-ți viitorul”; de profilaxie a maladiei cronice obstructive a plămânilor - 16 noiembrie; de comemorare a victimelor accidentelor rutiere - 20 noiembrie; de profilaxie a infecției HIV/SIDA - 1 decembrie cu genericul „Tendința zero: zero cazuri noi de infectare cu HIV. Zero discriminare. Zero decese cauzate de SIDA”; Zilei Europene a transplantului de organe - 13 octombrie.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: - Monitorizarea implementării instruirii tinerilor privind modul sănătos de viață și realizarea măsurilor prevăzute în Programul Național de promovare a modului sănătos de viață pentru anii 2007-2015.

- Elaborarea și aprobarea Strategiei de comunicare și mobilizare comunitară pentru promovarea mediului protector în comunitate pentru sănătatea și dezvoltarea adolescenților și a serviciilor de sănătate și vulnerabilitatea în rândul adolescenților.

Concluzii la domeniul 5

Printre probleme identificate:

- Lipsa serviciilor de reabilitare socio-medicală pentru persoanele dependente droguri/alcool
- Aprobarea Instrucțiunii comune de lucru pentru specialiștii din cadrul sistemului medical și social "Managementul de Caz al persoanei care trăiește cu HIV"

Recomandări:

- Colectarea datelor statistice dezagregate pe sexe privind accesibilitatea mijloacelor moderne de control al sarcinii
- Expedierea ordinului cu privire la aprobarea instrucțiunilor cu privire la intervenția instituțiilor medicale în cazurile de violență în familie în toate instituțiile medicale
- Îmbunătățirea colaborării dintre personalul medical și cel social privind mecanismul de referire a Centrelor Sociale Regionale: asigurarea asistenței persoanelor infectate HIV/SIDA prin instrucțiunea de lucru Managementul de Caz al persoanelor afectate infectate HIV/SIDA.
- Existența barierelor structurale de natură culturală, economică și socială în promovarea femeilor în funcții decizionale în viața politică și publică.
- Dezvoltarea și prestarea serviciilor de sănătate reproductivă femeilor și bărbaților, în special tinerilor, la nivelul de asistență medicală primară, inclusiv instruirea personalului medical și elaborarea instrucțiunilor și standardelor corespunzătoare.
- Ajustarea instrucțiunilor metodice și standardelor de cunoștințe și aptitudini practice în domeniul sănătății prin prisma dimensiunii de gen
- Asigurarea serviciilor de ocrotire a sănătății mintale și fizice de calitate înaltă, în special pentru bărbați, inclusiv tratament împotriva abuzului de alcool, droguri și alte substanțe psihotrope
- Asigurarea abordărilor multidisciplinare, medico-sociale a fenomenului de mortalitate maternă, în special în rîndul femeilor din zonele rurale pentru a preveni creșterea cazurilor
- Monitorizarea implementării instruirii tinerilor privind modul sănătos de viață și realizarea măsurilor prevăzute în Programul Național de promovare a modului sănătos de viață pentru anii 2007-2015.
- Elaborarea și aprobarea Strategiei de comunicare și mobilizare comunitară pentru promovarea mediului protector în comunitate pentru sănătatea și dezvoltarea adolescenților și a serviciilor de sănătate și vulnerabilitatea în rîndul adolescenților.

Obiectivul specific 6.1. Integrarea dimensiunii egalității de gen în politicile educaționale și în procesul educațional.

Activitatea 6.1.1. Implementarea recomandărilor tratatelor internaționale relevante, cu preponderență Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, Pactului internațional privind drepturile economice, sociale și culturale, Curtea europeană pentru drepturile omului și Carta Socială Europeană revizuită în strategiile și planurile naționale din sectorul educațional

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: ME / MMPSF

Informația despre realizare

Prin articolul 6 al Legii învățământului, se confirmă dreptul la învățătură care este garantat, indiferent de naționalitate, sex, vârstă, de originea și starea socială, de apartenența politică sau religioasă, de antecedentele penale. Statul asigură șanse egale de acces în instituțiile de stat de învățământ liceal, profesional, mediu de specialitate și superior, în funcție de aptitudini și capacități. Pornind de la faptul că copiii au șanse egale la instruire, indiferent de sex, nu există discipline separate pentru băieți și fete, nici în învățământul preuniversitar, nici în secundar profesional, mediu de specialitate sau superior. Admiterea în învățământul secundar profesional, mediu de specialitate și superior se face în baza concursului mediei însușitei din certificatul de studii.

Echilibrul de gen se păstrează la treapta preșcolară și la primele trepte de învățământ (primar, gimnazial, liceal). Diferențe apar la treapta de învățământ secundar profesional, unde ponderea băieților e mai înaltă (68,7% în anul de studii 2011/2012). În învățământul mediu de specialitate fetele dețin o pondere mai mare (peste 55% din numărul total de elevi); în învățământul superior ponderea populației feminine este superioară celei masculine, în anul de studii 2011/2012 fiind de 56,3%. Și în rândul doctoranzilor circa 60% îl constituie femeile.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Promovarea dimensiunii de gen în dezvoltarea Resurselor Umane la toate nivelele de educație, în baza studiilor și practicilor internaționale

Activitatea 6.1.2. Revizuirea curriculum-ului național din perspectiva dimensiunii de gen.

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Educației

Informația despre realizare:

Conform metodologiei de dezvoltare a curriculei educaționale, acestea se actualizează nu mai frecvent decât o dată la 5 ani. La momentul actual, în învățământul secundar general se implementează curricula modernizate aprobată în anul 2010, axată pe competențe.

Curriculumul învățământului secundar profesional la unele meserii au fost ajustate pe parcursul anului 2012. La ajustare s-a ținut cont de respectarea drepturilor omului din perspective de gen. A fost propusă în instituțiile de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate o disciplină opțională ”Decizii pentru un mod sănătos de viață”, în elaborarea cărei s-a ținut cont de dimensiunea de gen. În anul de studii 2012-2013 în aceste instituții învață 5454 de elevi/studenți.

În învățământul mediu de specialitate a fost reevaluată curricula din perspective de gen la psihopedagogie și pedagogie în colegiile pedagogice.

În instituțiile de învățământ superior, conform autonomiei universitare, fiecare unitate de învățământ își ajustează programele de studii conform actelor legislative și normative. Astfel, în anul de studii 2012-2013, pentru prima dată au fost admise la Academia Militară 9 fete la specialitatea *Transmisiuni*.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Reflectarea recomandărilor obținute în baza revizuirii manualelor din perspectiva dimensiunii de gen în învățământul secundar profesional și mediu de specialitate

Activitatea 6.1.3. Reflectarea dimensiunii de gen în conținutul manualelor școlare

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Educației

Informația despre realizare:

Reflectarea dimensiunii de gen constituie unul dintre criteriile de evaluare a manualelor școlare participante la concurs.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Activitate ce urmează a fi realizată continuu.

Activitatea 6.1.4. Integrarea perspectivei de gen în programele de formare inițială și continuă a profesorilor în contextul drepturilor omului

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Educației, Institutul de Științe ale Educației

Informația despre realizare:

Perspectiva de gen, în contextul drepturilor omului, este abordată prin module tematice realizate în cadrul stagiilor de formare continuă a profesorilor la "Educație civică", "Directorii adjuncți pentru educație", "Clasele primare", "Educație tehnologică" în cadrul Institutului de Științe ale Educației.

A fost modificată și completată anexa 1 la Legea nr.142-XVI din 7 iulie 2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I prin Hotărârea Guvernului nr.532 din 20 iulie 2012. Această modificare se referă la subpoziția „**344. Biblioteconomie, asistență informațională și arhivistică**” și s-a completat cu 2 rubrici : „**344.2 Tehnologia comunicării infodocumentare**” și „**344.3. Servicii informaționale și socio-culturale**”. Prin decretul Președintelui a fost promulgată Legea nr. 233 din 25 octombrie 2012 pentru modificarea și completarea anexei nr. 1 la Legea nr. 142-XVI din 7 iulie 2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I.

Educația centrată pe copil a fost preluată de colegiile și universitățile care pregătesc cadre didactice. Această abordare include dimensiunea de gen și dotează cadrele didactice cu deprinderi și metode de lucru centrate pe copil.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Integrarea perspectivei de gen în programele de formare inițială și continuă a profesorilor.

Activitatea 6.1.5. Asigurarea accesului fetelor și băieților la diferite servicii și privilegii, inclusiv granturi și burse de studii pe bază de egalitate.

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Educației

Informația despre realizare:

Bursele de studii se acordă în baza rezultatelor academice semestriale. Conform Hotărîrii Guvernului nr. 641 din 29 august 2012 *”Cu privire la aprobarea listelor studenților din instituțiile de învățămînt superior (ciclurile I, II) și elevilor din instituțiile de învățămînt mediu de specialitate, cărora li se acordă burse de merit în anul de studii 2012-2013”*. Guvernul Republicii Moldova a aprobat lista studenților din instituțiile de învățămînt superior de stat, ciclurile I și II, cărora li se acordă **Bursa Republicii**; lista studenților din instituțiile de învățămînt superior de stat, ciclurile I și II, cărora li se acordă **Bursa Guvernului**; precum și lista elevilor din instituțiile de învățămînt mediu de specialitate cărora li se acordă Bursa „**Gaudeamus**”. Prin Hotărîrea de Guvern nr. 640 din 29 august 2012 *”Cu privire la listele candidaților la acordarea Bursei Președintelui Republicii Moldova pentru anul de studii 2012-2013”*, au fost nominalizați studenți care au fost propuși de Senatele instituțiilor și recomandarea forumurilor studentești.

Conform Hotărîrii Guvernului nr. 404 din 13.06.2012 *”Cu privire la planul de înmatriculare în învățămîntul secundar profesional, mediu de specialitate și superior”*, unul din indicatori este promovarea oportunităților egale pentru fete și băieți la admitere la toate treptele de învățămînt profesional. În total în anul școlar 2011/2012, la studii au fost înscrise 537 136 persoane, dintre care 271 736 (50.6%) sînt de sex feminin. În instituții de învățămînt primar și secundar general au fost înmatriculate 381 418 persoane, dintre care 189 422 (49,7%) erau fete. În instituții de învățămînt secundar profesional au fost înmatriculați 20 320 dintre care 6355 sau 31,3% au fost fete. În instituțiile de învățămînt mediu de specialitate au fost înmatriculați 31 442 studenți din care 55,3 % sau 17 383 sunt fete. În instituțiile de învățămînt superior, au fost înmatriculate 103 956 persoane, dintre care 58 576 (56,3%) erau fete.

În cadrul proiectelor de prevenire și combatere a traficului de ființe umane și a violenței domestice, Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), a acordat sprijin financiar pentru acordarea instruirilor de orientare profesională și ca parte a asistenței de lungă durată, a acordat asistență financiară unui număr de 16 persoane în vîrstă de 15-20 ani (3 fete, 2 băieți, 9 femei și 2 bărbați), foști absolvenți ai instituțiilor rezidențiale (școli-internat), pentru continuarea de către aceștia a educației formale.

OIM, în colaborare cu Ministerul Tineretului și Sportului, ANOFM și Ministerul Educației a implementat pe parcursul anilor 2011-2012 un Program pilot „**Promovarea revenirii tinerilor moldoveni cu studii în străinătate**”. Obiectivul programului a fost abordarea fenomenul exodului de creieri prin promovarea transferului de idei noi și de abilități în procesul migrației tinerilor și a mobilității educaționale. Grupul țintă al programului a fost tinerii absolvenți ai unor instituții de învățămînt din străinătate cu vîrsta cuprinsă între 18-35 ani. Urmare a unui proces riguros de selectare a aplicanților au fost selectați 42 tineri pentru a beneficia de acest program. Acești 40 beneficiari au fost asistați să se reîntoarcă acasă din România, SUA, Franța, Anglia, Germania, Lituania, Polonia, Elveția, Spania, China, Suedia, Austria, Belgia, Bulgaria, Cehia, Olanda, Portugalia, Estonia, rambursîndu-li-se costul biletului la întoarcerea în Moldova din țara de studii, precum și să se reintegreze în piața locală a forței de muncă. Din cei 42 tineri asistați, 27 de persoane sunt femei și 15 bărbați. Majoritatea tinerilor au fost angajați în sectorul privat, mai puțini în sectorul public și cel asociativ. Prevalează angajarea

în domeniul economic, juridic, management și cel bancar. Cu privire la nivelul de studii al tinerilor, majoritatea dintre ei au studii de Masterat, un număr mare au studii licențiate și au grad științific de doctor. Pentru a încuraja spiritul competitivității și ținând cont de limitele acestui program pilot, s-a aplicat principiul «primul venit primul servit». Astfel, primii tineri acceptați pe piața muncii a Republicii Moldova au devenit beneficiari ai programului, semnând un contract cu OIM la prezentarea documentelor necesare: contractul de muncă cu angajatorul din Republica Moldova, precum și fișa de post, buletinul de identitate, certificatul/diploma ce atestă studiile din străinătate.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Promovarea acțiunilor afirmative în vederea asigurării accesului egal al fetelor și băieților la diferite servicii și privilegii, inclusiv granturi și burse de studii pe bază de egalitate

Obiectivul specific 6.2 Reducerea feminizării sistemului educațional în Republica Moldova

Activitatea 6.2.1. Promovarea dimensiunii de gen în dezvoltarea resurselor umane la toate nivelele de educație, în baza studiilor și practicilor internaționale.

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Educației

Informația despre realizare:

Conform datelor Ministerului Educației în învățământul primar, secundar, secundar profesional, mediu de specialitate și superior în anul 2011-2012 activau 47093 de cadre didactice, dintre care 78% sînt femei. În instituții de învățământ primar și secundar general activau 36203 de cadre didactice din ele 84,3% - femei. În instituțiile de învățământ secundar profesional activau 2200, iar 53,8% erau femei. În instituțiile de învățământ mediu de specialitate activau 2543 de cadre, din ele 69,2% - femei. În instituțiile de învățământ superior activau 6147 de cadre, din ele 53% - femei.

Promovarea specialităților nepopulare în rîndul fetelor și băieților are loc cu succes la *Zilele ușilor deschise* organizate în instituțiile secundar profesionale, mediu de specialitate și superior, care se desfășoară în lunile aprilie și mai a fiecărui an. O promovare cu succes are loc în timpul *Tîrgului profesiilor*, care se desfășoară anul în luna mai și la expoziția *Fabricat în Moldova*, în luna februarie.

UNICEF a sprijinit elaborarea standardelor de calitate în educație din perspectiva școlii prietenoase copilului. Dimensiunea de gen este una distinctă în cadrul standardelor, stipulînd, printre altele, că egalitatea de gen este fundamentală pentru educația de bază de calitate. Standardul conține indicatori concreți la nivel de management, capacitate instituțională și curriculum, și proces educațional pentru a permite asigurarea educației sensibile la gen și eliminarea violenței pe bază de gen.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Acțiunea se recomandă a fi inclusă în planul pentru perioada 2013-2015.

Activitatea 6.2.2. Încurajarea fetelor și băieților pentru înmatricularea în domenii mai puțin tradiționale din punct de vedere al genului, prin intermediul instruirilor vocaționale.

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Educației

Informația despre realizare:

În instituțiile de învățământ superior avem înmatriculați în 2011-2012:

- Științe ale educației - 81,3% fete și 18,7% băieți;
- Inginerie și activități ingineresti – fete – 13,5% , băieți 86,5%;
- Arhitectură și construcții – fete – 32,0% și băieți – 68,0%;
- Cultură fizică și sport – 28,6% fete și 71,4% - băieți;
- Servicii transport – 5,3% fete și 94, 7% - băieți;
- Militărie(Transmisiuni) – 9 fete, dar este un procent foarte mic, în comparație cu numărul general din domeniul dat;
- Protecție, pază și securitate – 9,4% fete și 90,6% - băieți.

În Planul – cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2012-2013, în lista disciplinelor opționale recomandate este propusă disciplina ”Educația pentru echitatea de gen” – în clasele gimnaziale și ”Educația pentru echitatea de gen și șanse egale” – în treapta liceală. Promovarea egalității de gen în cadrul orelor de dirigiență și la orele de educație tehnologică, în instituțiile gimnaziale, unde modulele se solicită conform intereselor copiilor. A fost pilotat cu succes curriculumul modular la meseriile lăcătuș-instalator tehnică sanitară, electromontor la întreținerea și repararea utilajului electric și implementat de la 01 septembrie, 2012. A fost elaborată curricula la ”Bazele antreprenoriatului”. În cadrul *Zilele ușilor deschise* organizate în instituțiile secundar profesionale, mediu de specialitate și superior, care se desfășoară în lunile aprilie și mai a fiecărui an se încearcă încurajarea fetelor și băieților în domenii mai puțin tradiționale. O promovare cu succes are loc în timpul *Tîrgului profesiilor*, care se desfășoară anul în luna mai și la expoziția *Fabricat în Moldova*, în luna februarie.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Acțiunea se recomandă a fi inclusă în planul pentru perioada 2013-2015.

Concluzii la domeniul 6

Printre probleme identificate:

- persistența stereotipurilor de gen în sistemul și procesul educațional;
- feminizarea sistemului educațional în Republica Moldova.

Recomandări:

- *Promovarea dimensiunii de gen în dezvoltarea Resurselor Umane la toate nivelele de educație, în baza studiilor și practicilor internaționale*
- *Reflectarea recomandărilor obținute în baza revizuirii manualelor din perspectiva dimensiunii de gen în învățământul secundar profesional și mediu de specialitate*
- *Integrarea perspectivei de gen în programele de formare inițială și continuă a profesorilor în contextul drepturilor omului*
- *Îmbunătățirea permanentă a politicilor de protecție socială a tinerilor aflați în situații de dificultate*
- Includerea acțiunii 6.2.1. și 6.2.2 în planul pentru perioada 2013-2015.

Obiectivul specific 7.1. Anihilarea violenței în familie și în bază de gen, precum și a traficului de ființe umane, în particular cu femei și fete.

Activitatea 7.1.1. Elaborarea și implementarea măsurilor speciale de asigurare a implementării depline a tratatelor internaționale relevante, ținând, în special, cont de prevederile CEDAW, Carta Socială Europeană Revizuită

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MAI, MMPSF, MS, ME, MAEIE

Informația despre realizare:

Remarcăm faptul MMPSF a susținut inițiativa Secretariatului Permanent de a crea grupuri de lucru interinstituționale în scopul îmbunătățirii legislației naționale de prevenire și combatere a traficului de ființe umane. Recunoscând importanța acestui exercițiu au fost delegate persoanele relevante din partea ministerului pentru a participa la ședințele grupului menționat.

În conformitate cu recomandările evaluărilor naționale și internaționale și pentru asigurarea implementării Strategiei UE privind Eradicarea traficului de ființe umane pentru anii 2012-2016, MMPSF a elaborat Planul instituțional de activitate pe segmentul de prevenire și de combatere a traficului de ființe umane în conformitate cu prevederile strategiei menționate, pentru perioada 2012-2016, aprobat prin Ordinul ministrului Nr.30 din 30 octombrie 2012, totodată asigurând și realizarea planului de acțiuni respectiv.

Gradul de implementare: realizat parțial

Recomandări: Participarea persoanelor desemnate în grupurile de lucru interinstituționale în activitatea de elaborare a amendamentelor de rigoare în vederea îmbunătățirii legislației

Activitatea 7.1.2. Integrarea dimensiunii de gen în măsurile de prevenire (de ordin legal, politic, social, educațional și cultural), în special a celor ce vizează potențialele victime, în particular femei și fete, precum și potențialii agresori.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MAI, MMPSF, MS, ME, MAEIE

Informația despre realizare:

Un factor principal în prevenirea și combaterea violenței în familie, îl ocupă activitatea de sensibilizare și informare a publicului cu privire la violența bazată pe gen, atât la nivel național și local, în vederea eliminării tuturor formelor de violență împotriva femeilor, sensibilizarea opiniei publice cu privire la cadrul legal-normativ existent în prevenirea și combaterea violenței în familie, asigurarea protecției victimelor, precum și mobilizarea autorităților centrale și locale, organizațiilor neguvernamentale și a comunității de a participa activ la prevenirea și combaterea acestui flagel.

Astfel, la inițiativa Ministerului Afacerilor Interne, au fost publicate 34 articole în sursele mass-media.

Potrivit cadrului legislativ existent, conducătorilor serviciilor de ramură ale subdiviziunilor teritoriale subordonate Ministerului Afacerilor Interne, le-a fost înaintată drept sarcină intensificarea activităților de prevenție cu agresorii din cadrul relațiilor familiale.

Astfel, actualmente organele de poliție desfășoară activități de prevenție în privința a 4875 agresori, care manifestă comportament violent în cadrul relațiilor familiale. Pe parcursul anului curent, au fost luați la evidența nominală 1600 agresori și radiate din evidențe altele 1551 persoane din categoria vizată. Din numărul total de agresori în cadrul relațiilor de familie, aflați

la evidența organelor de poliție, 4489 persoane sunt bărbați și 386 sunt persoane de gen feminin. În perioada analogică a anului precedent la evidența organelor de poliție se aflau 4688 agresori familiali.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Organizarea campaniilor de informare și conștientizare pentru publicul larg privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, violența față de femei, fete cu implicarea bărbaților și băieților

- Dezvoltarea serviciilor specializate acestor categorii în corespundere cu necesitățile specifice ale beneficiarului de servicii inclusiv și în bază de sex.

Activitatea 7.1.3. Considerarea/integrarea dimensiunii de gen în actele normative și administrative cheie, precum și în politicile privind prevenirea, protecția și reabilitarea victimelor fenomenelor de TFU și VF, inclusiv urmărirea penală a agresorilor.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne

Informația despre realizare:

În 2012, Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) a continuat acordarea asistenței pentru elaborarea acordului bilateral ce urmează a fi semnat între Republica Moldova și Ucraina în domeniul repatrierii victimelor traficului de ființe umane, migranților aflați în dificultate, copiilor neînsoțiți. Astfel, în iunie 2012, în cadrul Mesei rotunde privind repatrierea minorilor organizată la Odesa, a fost discutată colaborarea ulterioară în lumina noului cadru legislativ. În prezent, proiectul acordului de repatriere este în proces de ajustare și urmează a fi consultat cu Ministerul Ucrainean pentru Politici Sociale în viitorul apropiat.

Totodată, OIM a contribuit la consolidarea capacităților Secretariatului Permanent (SP) al Comitetului național de combatere a traficului de ființe umane prin următoarele:

- contractarea a 4 experți în drept pentru susținerea S.P. în elaborarea, coordonarea și promovarea propunerilor modificărilor în legislația în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane în baza constatărilor și recomandărilor din Studiului elaborat de experții OIM pe marginea analizei dosarelor penale pe infracțiuni de trafic de persoane și infracțiuni conexe.

- susținerea financiară și expertiză în crearea și instalarea în cadrul SP a unei baze de date de colectare a datelor în domeniul traficului de la autoritățile de stat cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane în baza unor formulare cu indicatori calitativi și cantitativi concreți necesari care va genera rapoarte statistice și narrative anuale și nu numai.

- susținerea SP în vederea efectuării unui studiu de fezabilitate în domeniul compensării victimelor traficului de persoane în scopul creării unui sistem alternativ de compensare a victimelor traficului de persoane.

A fost efectuată analiza dosarelor finalizate pe infracțiuni de trafic de persoane și infracțiuni conexe au finalizat Studiul cu constatările și recomandările relevante pe marginea analizei respective, care va fi publicat la începutul anului 2013. În baza acestui Studiu, a fost elaborat un Ghid cu privire la instrumentarea cazurilor de trafic de persoane pentru procurori, ofițeri de urmărire penală și polițiști care conține instrucțiuni și recomandări concrete la fiecare etapă a urmăririi penale în cazurile de trafic de persoane.

În același timp, este de menționat aportul considerabil adus de Consultantul Juridic contractat de OIM în cadrul unui proiect finanțat de Guvernul SUA (dl Albert Moskowitz, fost procuror federal în SUA) în consolidarea pe parcursul anilor 2011-2012 a capacităților Centrului pentru Combaterea Traficului de Persoane (CCTP), a procurorilor din direcția de combaterea a traficului de persoane din cadrul Procuraturii Generale, a procurorilor, ofițerilor și polițiștilor din raioanele Republicii Moldova. Astfel, în 2012, în comun cu Institutul Național al Justiției, cu

Procuratura Generală și CCTP, Consultantul a elaborat o curriculă pentru seminare de instruire a procurorilor, judecătorilor, ofițerilor și polițiștilor, axată pe calificarea traficului de persoane, îmbunătățirea cooperării victimei, tehnici de intervievare a victimei și protecția victimei și a organizat în baza acestei curricule cinci seminare pentru 45 procurori, 73 ofițeri de urmărire penală și 4 judecători. În același timp, Consultantul a asistat CCTP în organizarea unui seminar pentru 20 polițiști cu privire la aspectele de cerșetorie și traficul în scop de cerșetorie.

În vederea susținerii eforturilor Guvernului Republicii Moldova în prevenirea și combaterea violenței domestice, OIM în cadrul unui proiect comun cu UNFPA Moldova finanțat de Guvernul SUA a organizat, cu susținerea Ministerului Sănătății, instruirii pentru șaptezeci și cinci specialiști medicali din toate raioanele Republicii Moldova. Aceștia au fost instruiți să poată identifica victimele violenței domestice și referi pentru asistență necesară. Totodată aceștia au fost instruiți ca formatori pentru a putea organiza instruirii „cascade” în raioanele lor. Instruirile respective contribuie la îmbunătățirea asistenței acordate victimelor violenței domestice.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Includerea principiilor de gender mainstreaming în politicile privind prevenirea, protecția și reabilitarea victimelor fenomenelor de TFU și VF

Activitatea 7.1.4. Dezvoltarea serviciilor pentru victimele violenței (inclusiv trafic de ființe umane), în special femei și fete.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: Autoritățile administrației publice locale

Informația despre realizare:

Începând cu anul 2009, în scopul asigurării acoperirii teritoriale și durabilității programelor de asistență de reintegrare pe termen lung, au beneficiat de finanțare din bugetul de stat mai multe centre din țară :

Centrul de asistență și protecție din Chișinău (CAP). Pentru anul 2012 au fost planificate resurse bugetare în sumă de 1118 mii lei;

Centrul de criză ”SOTIS”. În 2012 Centrul a primit sprijin financiar din APL – 598,800 lei, și de la alți donatori (Fundatia Orange Moldova, în parteneriat cu UNFPA, prin intermediul proiectului " Abilitarea Economică a femeilor pentru femei vulnerabile din Republica Moldova" - 258,320 lei.

Centrul Maternal- Cahul. În 2012 centrul a primit sprijin de la bugetul de stat – 449,000 lei.

Centrul de la Căușeni cu două entități:

1) În 2012 - 571, 400 lei, și sprijin financiar de la donatori (OIM – 99,900 lei și proiectul FHI 360 – 23,846 lei);

2) Centrul de asistență și protecție a victimelor traficului de ființe umane cu statut de instituție publică în 2012 a primit sprijin din APL – 362,600 lei și de la alți donatori (OIM – 65,280 lei);

Un pas important în dezvoltarea infrastructurii serviciilor sociale adresate victimelor violenței în familie și agresorilor l-a constituit elaborarea Conceptului serviciilor de reabilitare pentru agresorii familiari în Republica Moldova. Conceptul a fost aprobat prin ordinul ministrului muncii, protecției sociale și familiei nr. 109 din 10 august 2012, reprezentînd o sursă informațională pentru elaborarea cadrului normativ în domeniu, precum și la crearea serviciilor de reabilitare a agresorilor. În acest sens, menționăm deschiderea oficială la data de 1 decembrie 2012 a Centrului de asistență și consiliere pentru agresorii familiari din orașul Drochia. În aceeași ordine de idei, este de menționat faptul că în anul 2012, OIM a acordat sprijin financiar Centrului pentru Asistența Agresorilor (din Drochia) pentru implementarea programelor de asistență și reintegrare a agresorilor.

Gradul de implementare: realizat parțial

- Recomandări:** - Dezvoltarea serviciilor (de criză, pe termen mediu și termen lung) accesibile pentru victimele violenței în familie, traficului de ființe umane, inclusiv bărbați și băieți.
- Dezvoltarea serviciilor (de criză, pe termen mediu și termen lung) adresate agresorilor familiali.

Activitatea specifică 7.1.5. Elaborarea și pilotarea programelor educaționale și cursurilor de instruire pentru specialiștii implicați în intervenția cu VF la nivel național (judiciar, sănătate, educație, asistență socială, poliție etc.), în baza perspectivei de gen.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF, MAI, MS, MEd, Consiliul Superior al Magistraturii

Informația despre realizare:

Menționăm că în programele analitice și planurile tematice pentru facultățile Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, precum și cursurile Institutului de formare profesională continuă și cercetări științifice aplicative al Academiei, la disciplina „Activitatea administrativă” și Specializarea „Poliția de Ordinea Publică” au fost incluse module speciale cu denumirea: „Prevenirea și combaterea violenței în familie și a traficului de ființe umane”. În special, la compartimentul Activitatea administrativă, cu tematica „Activitatea poliției în vederea prevenirii și combaterii delictelor ce atentează la moralitate și a delictelor din sfera relațiilor familiare”; la specializarea „Poliția de ordine publică”, s-a dezvoltat tema „Rolul societății civile în profilaxia și combaterea criminalității.” Cu referință la acest obiectiv, în conținutul programelor analitice, elaborate la „Modulul de specialitate” pentru Facultatea Securitate și Ordine Publică, anul III de studii s-au inclus 6 ore practice cu tematica „Prevenirea și combaterea violenței în familie și a traficului de ființe umane”. De asemenea, pentru aceeași categorie de audienți, au fost incluse și propuse spre cercetare teme ce țin de activitatea poliției în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie și traficului de ființe umane, pentru lucrările de domiciliu, referate, teze de an, teze de licență și teze de master.

Procesul de instruire și educație în domeniul combaterii traficului de persoane și a altor infracțiuni conexe ca: constrângerea persoanei la prelevarea organelor sau țesuturilor (art.158 Cod penal), organizarea migrației ilegale (art. 362¹ Cod penal) este direcționat asupra studenților Facultăților Drept și Securitate și Ordine Publică, precum și asupra inspectorilor Centrului pentru combaterea traficului de persoane și inspectorilor pentru combaterea șederii și migrației ilegale din cadrul Institutului de formare profesională continuă și cercetări științifice aplicative, punctându-se atât asupra cadrului juridic al Republicii Moldova, cât și cel internațional, în special referitor la activitatea polițienească și de drept în ansamblu.

În acest context, studenților li se creează deprinderi și capacități de aplicare a normelor de drept în domeniul combaterii traficului de persoane și a altor infracțiuni conexe la disciplina Drept Penal (partea specială), și anume la temele „Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei”, „Infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei”, precum și la tema „Infracțiuni contra autorităților publice și a securității de stat”, iar inspectorilor Centrului pentru combaterea traficului de persoane și inspectorilor pentru combaterea șederii și migrației ilegale la disciplinele: “Probleme actuale privind răspunderea penală pentru traficul de persoane” și “Elemente de drept penal în domeniul migrației ilegale”, în conformitate cu direcțiile generale ale procesului de formare și instruire.

Totodată, în cadrul Institutului de formare profesională continuă și cercetări științifice aplicative, au fost desfășurate instruirii cu genericul „Tratamentul victimelor traficului de ființe umane” în vederea eliminării stereotipurilor din atitudinea față de victimele traficului de ființe umane.

Astfel, în anul 2012, în cadrul Institutului cursurile menționate au fost și sunt citite la grupele inspectorii ai serviciilor poliției criminale 55 colaboratori, șefi de post, ofițeri operativi

de sector 91 colaboratori, inspectori ai poliției rutiere 25 colaboratori, angajați ai serviciilor ordine publică 70 colaboratori; ofițeri de urmărire penală 30 colaboratori; colaboratorii subdiviziunilor MAI, lucrul cu minoritățile naționale 68 colaboratori; ofițerii Departamentului trupelor de carabinieri 21 colaboratori; cursurile de pregătire inițială a efectivului de trupă și inferior de comandă 263 colaboratori; pregătirea inițială a corpului de comandă mediu 187 colaboratori ai poliției de frontieră; inspectorii pentru combaterea traficului de persoane.

Prin Legea nr.76 din 12.04.12, art.6 din Legea nr. 23 din 16.02.2007, cu privire la profilaxia infecției HIV/SIDA, a fost redactat, totodată introducându-se alineatele (6), (7), (8), care prevăd:

- reducerea vulnerabilității femeilor în fața infecției HIV vor fi implementate, prin programe naționale și teritoriale, măsuri de educație și de promovare a egalității sexelor.
- includerea în programele teritoriale de prevenire și control al infecției HIV/SIDA și al infecțiilor cu transmitere sexuală activități de consolidare a liderismului și participării femeilor infectate/afectate de HIV/SIDA la procesul de luare a deciziilor, precum și activități de asistență și reabilitare a acestora prin dezvoltarea infrastructurii sociale în domeniu.
- Includerea în cadrul programelor educaționale a informațiilor cu privire la HIV/SIDA, evidențiind combinația dintre factorii biologici și inechitățile pe criterii de sex care argumentează vulnerabilitatea specifică a femeilor în fața infecției HIV, informații ample privind accesul la serviciile de reabilitare, suport și consiliere și opțiunile de reducere a pericolului de transmitere a infecției HIV prin profilaxia postexpunere pentru victimele violenței sexual.

În contextul asigurării instruirilor specialiștilor din cadrul EMD, în anul 2012 a început o nouă etapă de implementare a SNR prin:

- oferirea instruirilor continue de consolidare a echipelor multidisciplinare (EMD) instruite în perioada 2006-2011;
- efectuarea vizitelor de monitorizare de către specialiștii din Centrul de asistență și protecție și specialiștii MMPSF către EMD și viceversa, prin organizarea ședințelor cu coordonatorii EMD, șefii direcțiilor/secțiilor asistență socială și protecție a familiei pe monitorizarea cazurilor concrete;
- extinderea SNR la nivel comunitar.

În continuare menționăm seminarele de extindere a SNR la nivel comunitar, precum și de consolidare a capacităților membrilor EMD:

- raionul Telenești (70 persoane), raionul Glodeni (59 persoane),
- raionul Cahul (29 persoane),
- raionul Ialoveni (27 persoane),
- raionul Edineț (23 persoane),
- raionul Ciadîr-Lunga (26 persoane),
- raionul Taraclia (25 persoane),
- raionul Orhei (58 persoane)
- raionul Criuleni (78 persoane),
- raionul Cimișlia (74 persoane),
- raionul Stefan-Voda (63 persoane),
- raionul Căușeni (75 persoane).

Pe parcursul lunii iunie 2012, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în parteneriat cu Organizația Internațională pentru Migrație și ONG „Medicii Lumii” au organizat 4 ateliere regionale care au constituit o platformă pentru schimb de experiență și bune practici între specialiștii echipelor multidisciplinare raionale. Astfel, în aceste evenimente au fost antrenate atât 12 echipe multidisciplinare (Bălți, Florești, Rezina, Sîngerei, Fălești, Soroca, Drochia, Dondușeni, Glodeni Ocnîța, Briceni, Rîșcani) cât și partenerii locali activi în domeniul prevenirii

și combaterii traficului de ființe umane: ONG "Stimul" din or. Ocnița, Asociația Obștească "Artemida" din or. Drochia, Centrul de Criză familială "SOTIS" din mun. Bălți.

Aceste instruirii au fost realizate cu suportul donatorilor în cadrul următoarelor proiecte:

1. Susținerea implementării componentei de migrație și dezvoltare a Parteneriatului pentru Mobilitate Moldova-UE
2. Programul danez de Combatere a traficului de ființe umane în Europa de Est și Sud-Est (2012-2013)
3. Consolidarea mecanismelor naționale pentru reintegrarea și reabilitarea victimelor traficului de ființe umane în Belarus, Moldova și Ucraina
4. Prevenirea corupției și eschivării de la pedeapsa în lupta împotriva traficului de persoane prin abilitarea mass-media și prin consolidarea cooperării dintre societatea civilă și organele de ocrotire a normelor de drept (Departamentul de Stat al SUA).

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Asigurarea continuității instruirilor inițiate a specialiștilor EMD

Activitatea 7.1.6. Realizarea unui studiu privind prevalența, cauzele și consecințele diferitelor forme de violență față de femei și fete, inclusiv violența în familie, care ar servi drept bază pentru intervenții comprehensive și orientate spre victime la nivel local și național

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF

Informația despre realizare:

Studiul a fost realizat în anul 2011 și poate fi accesat pe pagina web a Biroului Național de Statistică: <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=350&id=3626>

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Asigurarea implementării de către structurilor de resort a concuziilor și recomandărilor oferite în baza studiului

Activitatea 7.1.7. Organizarea campaniilor de informare și conștientizare, inclusiv campania de 16 zile a ONU, pentru publicul larg privind problema violenței față de femei, fete și băieți, inclusiv traficul de ființe umane, drept violare a drepturilor omului.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF, MAI, MS, MEd, autoritățile administrației publice locale

Informația despre realizare:

În Moldova – Campania a fost organizată al 10-lea an consecutiv, în calitate de slogan fiind selectată sintagma: „**BĂRBAȚII ADEVĂRAȚI NU BAT FEMEILE**”, axată pe valorificarea modelor pozitive de bărbați / băieți care promovează parteneriatul și non-violența în viața de familie, în scopul reducerii violenței.

În Republica Moldova activitățile Campaniei au fost organizate în parteneriat de către Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (coordonarea acțiunilor APC și APL la nivel de țară), Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Ministerul Sănătății. Menționăm parteneriatul cu APL, ONG-uri, instituții de învățământ (Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Academia de Poliție, etc.)

La nivel național și local a fost implementat un program complex de activități care a inclus conferința de presă de lansare a Campaniei, seminare, mese rotunde, expoziții de desene și eseuri, dezbateri publice, conferințe, programe TV și Radio cu caracter de sensibilizare, instruire și informare în domeniul egalității de gen și violenței în familie, etc. În total în activitățile Campaniei „16 zile” au fost implicate peste 20 de organizații / structuri, în număr mult mai mic comparativ cu anul 2011 (cînd au fost implicate 50 de organizații). În același timp, datorită reflectării activităților menționate în mass-media acoperirea reală a populației a fost în jur de 1 mln.de persoane.

Drept prioritate în organizarea Campaniei a fost mobilizarea eforturilor guvernului, APL și organizațiilor neguvernamentale, în implicarea cât mai activă a populației în prevenirea și combaterea fenomenului violenței în familie.

Scopul Campaniei - prevenirea și combaterea violenței în bază pe gen prin creșterea gradului de conștientizare a diferitelor tipuri de violență, consecințele acestora și costurile, mecanismele disponibile și modalitățile de combatere la nivel comunitar, regional și național.

Reieșind din scopul propus, necesitățile naționale și obiectivele la nivel mondial, organizațiile implementatoare ale activităților Campaniei „16 zile” și-au orientat acțiunile spre realizarea următoarelor obiective strategice:

- Informarea publicului cu privire la violența în bază de gen, atât la nivel național și local, în vederea eliminării tuturor formelor de violență împotriva femeilor.
- Sensibilizarea opiniei publice cu privire la cadrul legal-normativ existent în prevenirea și combaterea violenței în familie și violența împotriva femeilor, precum și protecția victimelor.
- Mobilizarea tuturor partenerilor sociali intru prevenirea și combaterea violenței în bază de gen și a violenței în familie, precum și o mai bună protecție a victimelor și a persoanelor vulnerabile.
- Promovarea modelelor pozitive de bărbați / băieți care promovează parteneriatul și non-violența în viața de familie, în scopul de a reduce violența împotriva femeilor. Implicarea activă a acestora în activitățile respective.

Pentru realizarea scopului și obiectivelor propuse la nivel național și local a fost implementat un program complex de activități care a inclus conferința de presă de lansare a Campaniei, acțiuni publice, seminare de instruire, mese rotunde, dezbateri publice, conferințe, programe TV și Radio cu caracter de sensibilizare, instruire și informare în domeniul drepturilor omului, egalității de gen și violenței în familie .

Activitățile realizate pot fi grupate convențional în felul următor, avînd la bază obiectivele proiectate:

- *activități de sensibilizare a populației asupra fenomenului violenței în familie în contextul drepturilor omului, a cadrului legal național și internațional existent în domeniu, ca instrumente de prevenire / protecție împotriva violenței:* mese rotunde, emisiuni TV și Radio, seminare, diseminarea materialelor informative, organizarea emisiunilor dedicate subiectului VF la TV Națională „Bună seara”, a Spectacolului „Casa M”, Expoziții foto și desene asupra fenomenului Violenței în familie, expoziția „Martorii tăcuți”, publicarea articolelor în presă, etc. Informații relevante au fost plasate pe parcurs pe Facebook;
- *activități de fortificare a capacităților specialiștilor în domeniu:* seminare de instruire pentru juriști, asistenți sociali, polițiști, procurori, ONG, APL la Chișinău, etc.;
- *activități de lucru cu implicarea tinerilor / fetelor și băieților:* seminare, lecții, ore de dirigenție la Soroca, Chișinău, Vulcănești, Căușeni, Comrat, concursuri și expoziții a

desenelor și eseurilor copiilor „O lume fără violență” la Gura Camencii, Ciripcău, Volovița și Alexandru cel Bun, Rublenița, evenimentul public consacrat zilei de 25 noiembrie cu participarea tinerilor “Tinerii uniți pentru a opri violența față de femei”, etc.;

- *activități de dezvoltare a serviciilor adresate* victimelor violenței în familie: vizite la domiciliul a familiilor vulnerabile de către organele de ordine publică, asistență socială, etc. Menționăm deschiderea în ziua de 1 decembrie 2012 a localului Centrului de asistență și consiliere pentru agresorii familiali în cadrul Instituției publice „Servicii de asistență a subiecților violenței în familie” la Drochia, fapt ce deschide o nouă oportunitate în soluționarea fenomenului, etc.

Pondere socială și politică a activităților desfășurate se datorează activismului reprezentanților organizațiilor implementatoare, cooperării dintre diferiți actori implicați, inclusiv a structurilor de stat, APL și societatea civilă, suportul organismelor internaționale.

Aspect important al eficacității acțiunilor menționate îl prezintă reflectarea acestora în mass-media. O bună parte din activități au fost acoperite de TV și Radioul Național, posturile TV și Radio locale (Cahul, Bălți, Chișinău, Soroca, Vulcănești, Comrat). În mod special trebuie menționată emisiunea „Bună seara” la TV Națională, cu acoperire națională.

Rezultatele Campaniei:

- Creșterea sensibilizării unor categorii a populației - spre înțelegerea fenomenului violenței în familie drept încălcare a drepturilor omului / Estimativ – acoperirea reală a populației este în jur de 1 mln.de persoane (datorită reflectării activităților menționate în mass-media).
- Fortificarea parțială a capacităților specialiștilor la nivel de raion – prestatori de servicii în soluționarea cazurilor de violență în familie (dialog intersectorial, prin identificarea unor probleme și soluții).
- Stabilirea platformei pentru discutarea și diseminarea strategiilor de prevenire și combatere a violenței în familie, de implicare activă a bărbaților în acest proces.
- Implicarea activă / susținerea adițională a activităților din partea unor donatori / proiecte care sunt focusate pe probleme cu caracter economic, tehnic, etc. Drept exemplu pozitiv poate servi Proiectul de Reabilitare a drumului Sărăteni-Soroca, Fondul Provocările Mileniului Moldova, Programul COMPACT,
- Susținerea unor activități din partea organelor APL din unele raioane, în special Bălți, Drochia, Comrat, Șoldănești, Vulcănești, ș.a.
- Condiționarea autorităților centrale și locale să implementeze în practică cadrul legal-normativ de prevenire și combatere a violenței în familie, în special prin aplicarea mai efectivă a ordonanței de protecție.
- Identificarea unor practici pozitive, a problemelor și propunerilor de eficientizare a activității organelor abilitate în domeniu.

Activitatea de prevenire este, alături de depistarea acestui gen de infracțiuni, o dimensiune importantă a luptei împotriva traficului de persoane. În acest context, creșterea gradului de conștientizare a opiniei publice a fost realizată prin desfășurarea a 21 de seminare de informare și sensibilizare, în cadrul diverselor licee și școli profesionale din țară, precum și în cadrul instituțiilor de învățământ universitar. Iar pe site-ul MAI au fost publicate circa 36 informații relevante cu privire la infracțiunile descoperite și activitățile desfășurate.

Guvernul Republicii Moldova prin intermediul Secretariatului Permanent al Comitetului Național de Combatere a Traficului de Ființe Umane cu susținerea Organizației Internaționale pentru Migrație, în perioada 15-21 octombrie 2012, a organizat „Săptămâni de luptă împotriva

traficului de ființe umane”, menite să informeze și să sensibilizeze societatea Republicii Moldova asupra riscurilor și pericolelor traficului de ființe umane. Astfel, un șir de acțiuni și activități de promovare au fost întreprinse pe întreg teritoriu al Republicii Moldova. Aceste activități au inclus organizarea prelegerilor publice în instituțiile universitare – Universitatea de Stat din Moldova și Universitatea Liberă Internațională din Moldova în scopul sporirii conștientizării de către studenți a diverselor aspecte ale traficului de ființe umane și consolidării capacităților din punct de vedere conceptual și practic cu privire la acest fenomen.

Totodată, 18 octombrie – Ziua Europeană de luptă împotriva traficului de ființe umane – a fost marcată prin organizarea ședinței grupului coordonator al Secretariatului Permanent, care a avut drept scop prezentarea *Strategiei UE privind eradicarea traficului de ființe umane 2012-2016*, adoptate de Comisia Europeană la 19 iunie curent. Iar la data de 19 octombrie, în incinta Cinematografului ODEON a fost ecranizat filmul documentar „Oameni noi, vechi suferințe” bazat pe mărturiile reale ale victimelor traficului de ființe umane și violenței în familie. Filmul a adunat mai mult de 300 de participanți și a fost urmat de discuții facilitate de către organizatori la subiectul violenței în familie, traficul de ființe umane, etc.

Problema violenței în familie, precum și a traficului de ființe umane a fost discutată și în cadrul Campaniei de Infirmare și Sensibilizare pentru cetățeni moldoveni migranți în Italia cu genericul „Nimeni nu e singur pe pământ”. Desfășurată în perioada mai – octombrie 2012 în 9 orașe italiene cu cel mai mare număr de migranți. Campania a avut drept scop mobilizarea și înfățișarea cetățenilor moldoveni migranți în Italia pentru a audia problemele și necesitățile cu care se confruntă migranții în Italia, inclusiv problema violenței în familie. Un șir de materiale informative a fost elaborate și distribuite cetățenilor în Italia cu informații referitor la serviciile de asistență și ajutor cât în Italia, atât și în Moldova în cazul problemelor legate de violența în familie, traficul de ființe umane, violare a drepturilor omului.

În cadrul proiectelor OIM în domeniul prevenirii și combaterii traficului de ființe umane, OIM, în parteneriat cu Guvernul Republicii Moldova, Agențiile ONU și Alianța Civilizațiilor, organizează Concursul Foto și Video pentru tinerii din Republica Moldova „PLURAL + MOLDOVA Migrație și Diversitate”, ediția 2012, care are drept scop încurajarea tinerilor de a exprima opiniile și viziunile lor privind migrația și diversitatea prin producerea de către aceștia unor video de scurt metraj și a fotografiilor. Participanții au depus lucrările artistice care urmează să fie apreciate de un juriu independent.

În aceeași ordine de idei, în 2012, OIM a finalizat un nou ciclu de video produse de OWH TV Studio, care are drept scop sensibilizarea publicului larg privind fenomenul migrației, problema violenței în familie, traficului de ființe umane prin reflectarea activităților și programelor de asistență și protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane. Mai mult decât atât, acest ciclu de video, intitulat „*Oameni noi vechi suferințe*” are drept scop reflectarea relațiilor de colaborare și parteneriat în cadrul Sistemului Național de Referire stabilite de OIM cu instituțiile de stat și societatea civilă. În total au fost realizate 9 interviuri cu beneficiarii Sistemului SNR, abordând problema traficului de ființe umane, violenței în familie, traficului intern, migranților în dificultate, exploatării prin muncă, exploatării sexuale, copiilor rămași fără îngrijirea părintească, etc.

Totodată OIM finanțat de Guvernul SUA, în parteneriat cu Ziarul de Gardă și Centrul de Investigații Jurnalistice a contribuit la consolidarea capacităților tinerilor jurnaliști prin intermediul seminarelor, laboratoarelor și cluburilor de presă în vederea investigării și raportării obiective, corecte și cu respectarea drepturilor omului a cazurilor de trafic de persoane, migrațiune, violență domestică, etc. Atât tinerii jurnaliști instruiți, cât și jurnaliștii acestor doi

parteneri au publicat numeroase investigații jurnalistice pe tematicile menționate mai sus astfel contribuind la sensibilizarea publicului larg la problema traficului de persoane, migrației, violenței domestice.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Organizarea campaniilor de informare și conștientizare pentru publicul larg privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, violența față de femei, fete cu implicarea bărbaților și băieților

- Promovarea implicării bărbaților și băieților în activitățile și programele ce țin de prevenirea V.F.

Activitatea 7.1.9. Pilotarea procesului de colectare a datelor în raioanele selectate

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF, MAI, MS, autoritățile APL, BNS

Informația despre realizare:

Conform Legii nr.45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (MMPSF) este autoritatea administrației publice centrale de specialitate abilitată cu funcții de elaborare și de promovare a politicilor de prevenire și de combatere a violenței în familie, și de asistență socială a victimelor și agresorilor. În vederea asigurării eficiente a obiectivelor propuse ministerul conlucrează cu autoritățile administrației publice locale de specialitate. Totodată, menționăm că statistica referitoare la cazurile de violență în familie deocamdată este colectată doar prin intermediul organelor de poliție și concentrată la nivel de Ministerul Afacerilor Interne. Notele informative referitor la combaterea infracțiunilor/conflictelor în sfera relațiilor familiale includ doar unii indicatori relevanți nemijlocit pentru organele de poliție. În acest sens, în anul 2012 MMPSF a elaborat Fișa - Raport semestrial privind cazurile de violență în familie înregistrate în domeniul social privind activitatea Secțiilor/Direcțiilor de asistență socială și de protecție a familiei în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, care poate fi accesată pe pagina web a ministerului la compartimentul: Acte legislative și normative, suport metodologic (<http://www.mmppsf.gov.md/md/documente/>).

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Îmbunătățirea mecanismului de colectare a datelor din domeniu

Obiectivul specific 7.2 Combaterea manifestării cazurilor de violență față de fete și băieți în sistemul educațional.

Activitatea 7.2.1. Consolidarea cadrului normativ și elaborarea mecanismelor de responsabilizare a persoanelor care au comis acte de violență față de copii, în special fete, inclusiv în instituțiile de învățământ:

Termenul de executare: 2010-2011

Responsabilii de realizare: MMPSF, Ministerul Educației

Informația despre realizare:

În luna septembrie 2011 a fost semnat Memorandumul de colaborare în vederea implementării proiectului „Liber, puternic și protejat – spre un sistem mai bun de protecție a copilului în Moldova” între Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Consiliul raional Leova și Orhei,

Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii și Centru de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului din Moldova.

Obiectivul principal al proiectului constă în elaborarea, pilotarea și promovarea mecanismului intersectorial de cooperare pentru asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale abuzului, neglijării, exploatării, traficului.

De la începutul semestrului II al anului 2012 a demarat pilotarea în 10 localități din raioanele Orhei și Leova a instrucțiunilor privind aplicarea mecanismului de cooperare interinstituțională menționat.

Conform prevederilor Memorandumului de colaborare, până la moment acțiunile de pilotare a instrucțiunii au fost realizate prin:

- testarea Fișei de sesizare a cazului suspect de abuz, neglijare, exploatare și trafic al copilului;
- instituirea Registrului de evidență a sesizărilor privind cazurile suspecte de abuz (la nivel comunitar);
- testarea instrumentului - Interviul de protecție a copilului;
- instruirea membrilor echipelor multidisciplinare și acordarea asistenței necesare în procesul de monitorizare a copiilor victime și potențialelor victime ale abuzului, neglijării și exploatării.

După adoptarea Legii privind protecția specială a copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei va prezenta Guvernului spre aprobare mecanismul de cooperare intersectorială în domeniul vizat, care va asigura abordarea multidisciplinară în procesul de evaluare și asistență a copiilor în situație de risc, fapt care va avea un efect semnificativ în special asupra copiilor victime ale abuzului, violenței și neglijării.

Actualmente Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, într-un larg parteneriat cu autoritățile, instituțiile și organizațiile interesate, a elaborat proiectul Strategiei și Planului Național de acțiuni în domeniul protecției copilului și familiei.

Strategia de protecție a copilului și familiei 2013-2020 va reprezenta un document de politici care are ca scop dezvoltarea și eficientizarea sistemului de protecție a familiilor cu copii în situație de risc și copiilor aflați în situație de dificultate.

Noul document strategic va fi focusat pe un set de obiective generale stabilite în conformitate cu situația actuală a familiilor și copiilor în risc sau dificultate, bazându-se pe cele mai bune practici internaționale în domeniu.

Totodată, va asigura sinergia cu alte documente de politici și politicile în domeniul protecției copilului și a familiei.

Drept obiective generale ale strategiei sunt propuse:

- Asigurarea condițiilor necesare pentru creșterea și educația copiilor în mediu familial;
- Prevenirea și combaterea abuzului, neglijării și exploatării copiilor, promovarea practicilor non-violente în creșterea și educarea copiilor;
- Concilierea vieții de familie cu activitatea profesională pentru asigurarea creșterii și dezvoltării armonioase a copilului.

Obiectivul general „Prevenirea și combaterea abuzului, violenței, neglijării și exploatării copiilor, promovarea practicilor non-violente în creșterea și educarea copiilor” va fi realizat prin analiza fenomenului, fapt ce va permite:

- realizarea analizei privind amploarea fenomenului abuzului, neglijenței și violenței asupra copiilor;
- stabilirea cauzelor abuzului, neglijenței și violenței;
- elucidarea efectelor negative ale abuzului, neglijării și violenței;
- Printre direcțiile de activitate propuse pentru realizarea obiectivelor specifice de prevenire și combatere a abuzului, neglijării și exploatării copiilor menționăm:
  - elaborarea și implementarea unui Program Național de dezvoltare a abilităților parentale non-violente și de suport parental;
  - asigurarea protecției copiilor împotriva informațiilor care pot afecta negativ integritatea psihică și morală a copiilor;

- dezvoltarea serviciilor de suport psihologic și emoțional pentru copiii pasibili riscului;
- eficientizarea implementării cadrului normativ privind combaterea violenței în familie;
- asigurarea protecției datelor cu caracter personal și prevenirii re-victimizării copiilor victime ale abuzului, neglijării și exploatării.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Elaborarea și promovarea Strategiei de protecție a copilului și familiei 2013-2020 și a Planului de Acțiuni.

Activitatea 7.2.2. Elaborarea modulelor de instruire privind contracararea violenței în instituțiile pedagogice și în programele de formare a personalului didactic și a oficialilor

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Educației

Informația despre realizare:

Modulul de instruire împreună cu instrucțiunile de implementare a sistemului de referire a cazurilor de abuz a fost pilotat în Leova și Orhei. Acum este în proces de evaluare a rezultatelor implementării modulului, după care va fi propus pentru aprobare de către Guvern și ulterior pentru implementare la nivel național.

Gradul de implementare: realizat parțial/în proces de realizare

Recomandări: Replicarea modulului de instruire la nivel național

Activitatea 7.2.3. Organizarea campaniilor de informare și conștientizare la toate nivelele instituțiilor de învățământ (personal didactic și elevi/studenti) vizînd problema violenței față de fete și băieți, precum și femei drept încălcare a drepturilor omului.

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabilii de realizare: Ministerul Educației

Informația despre realizare:

În perioada 10-20 mai 2012 OIM a acordat sprijinul și suportul necesar în organizarea și buna desfășurare a Festivalului Familiei, organizat de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei în parteneriat cu Agențiile ONU în Moldova, APC, APL și organizațiile societății civile. În cadrul Agențiilor ONU, OIM a contribuit la elaborarea și producerea materialului informativ (broșuri, postere, cadouri etc.) care au fost diseminate publicului larg atât în municipiul Chișinău, cât și în diferite raioane ale Moldovei în scopul sensibilizării populației Moldovei asupra valorilor familiei, precum și asupra prevenirii violenței în familie. Adicional, ca răspuns la solicitarea Direcțiilor/Secțiilor Asistența Socială, inclusiv Direcția Municipală pentru Protecția Drepturilor Copilului (municipiul Chișinău), OIM a acordat suport MMPSF în desfășurarea activităților culturale și artistice la nivel regional și local, cu scopul de a informa personalul didactic și elevii/studentii privind problema violenței în familie.

La 1 iunie 2012, cu ocazia Zilei Internaționale a Copilului, OIM în parteneriat cu Direcția Municipală pentru Protecția Drepturilor Copilului a organizat un eveniment festiv în centrul capitalei pentru circa 1000 de copii din municipiul Chișinău, avînd drept scop sensibilizarea publicului larg despre situația copiilor în dificultate, problema violenței în familie, violenței față de băieți și fete, etc. OIM a avut masa cu publicații și material informativ destinat copiilor. Acest material a fost distribuit cu scopul de a informa și sensibiliza copii asupra drepturilor lor, asupra toleranței zero față de violența în familie.

UNICEF împreună cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației și alte ministere de resort este în proces de elaborare a strategiei de comunicare contra violenței față de copii, în care se pune accentul pe vulnerabilitatea atât a copiilor, cât și a femeilor / mamelor cu copii. Strategia va fi implementată în perioada 2013-2014 și va avea un plan de acțiune, plan media și plan de monitorizare, și va identifica rolul fiecărui actor în eforturile de combatere a violenței, inclusiv în sistemul de învățământ.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Organizarea în continuare a campaniilor de informare și conștientizare la toate nivelele vizînd problema violenței față de fete și băieți, precum și femei drept încălcare a drepturilor omului.

Obiectivul specific 7.3. Îmbunătățirea serviciilor de reabilitare și reintegrare a victimelor traficului de ființe umane și violenței, în particular femei și fete

Activitatea 7.3.1. Elaborarea și implementarea măsurilor speciale de asigurare a implementării depline a tuturor tratatelor internaționale relevante, luînd în considerare, în special, prevederile CEDAW (art.6), Protocolul ONU privind prevenirea, suprimarea și pedepsirea traficului de ființe umane, în particular femei și copii, precum și Convenția Consiliului Europei vizînd acțiunile de combatere a traficului de ființe umane

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF

Informația despre realizare:

În conformitate cu art.18 al Strategiei Sistemului Național de Referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane a fost elaborat Ghidul cu privire la identificarea victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (Ordinul MMPSF nr.33 din 20 februarie 2012). Ghidul este un instrument operațional care stabilește o modalitate de lucru pentru organele centrale de specialitate ale administrației publice și alte autorități administrative centrale, administrația publică locală, societatea civilă, organizațiile nonguvernamentale, prestatorii de servicii, indiferent de tipul de proprietate și forma organizatorică – juridică a acestora, care realizează politica națională de prevenire și combatere a traficului de ființe umane în cadrul SNR. Ghidul stabilește ordinea realizării identificării victimelor și potențialelor victime ale TFU, procedurile de cooperare a organizațiilor participante la SNR și are drept scop protejarea drepturilor și intereselor legitime ale acestor persoane.

Menționăm că MMPSF cu suportul Medicine du Monde au fost editate 4000 de exemplare a distribuit acest Ghid, prin intermediul secțiilor/direcțiilor de asistență socială și protecție a familiei în toate raioanele ale republicii (cîte 50 de unități), precum și la alte organizații și instituții cu competențe în domeniu.

De la începutul semestrului II al anului 2012 a demarat pilotarea Instrucțiunilor privind mecanismul de cooperare interinstituțională pentru monitorizarea, prevenirea și asistența copiilor victime ale violenței, abuzului, exploatării, neglijării, precum și a potențialelor victime în 10 localități din raioanele Orhei și Leova.

Conform prevederilor Memorandumului de colaborare, pînă la moment acțiunile de pilotare a instrucțiunii au fost realizate prin:

- testarea Fișei de sesizare a cazului suspect de abuz, neglijare, exploatare și trafic al copilului;

- instituirea Registrului de evidență a sesizărilor privind cazurile suspecte de abuz (la nivel comunitar);
- testarea instrumentului - Interviul de protecție a copilului;
- instruirea membrilor echipelor multidisciplinare și acordarea asistenței necesare în procesul de monitorizare a copiilor victime și potențialelor victime ale abuzului, neglijării și exploatării.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Promovarea măsurilor afirmative în vederea implementării de facto a recomandărilor tratatelor internaționale

Activitatea 7.3.2 Integrarea modulului privind dimensiunea de gen în cursurile de instruire pentru echipele multidisciplinare privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, violenței în familie.

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF, MS, MEd, MAI, APL

Informația despre realizare:

În perioada septembrie – octombrie a 2012, în cadrul programelor de prevenire și combatere a traficului de ființe umane, în scopul extinderii SNR și pentru consolidarea capacităților specialiștilor în domeniul protecției și asistenței victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, OIM în parteneriat cu MMPSF, a organizat și desfășurat seminare de instruire pentru 5 echipe multi-disciplinare comunitare din 5 raioane a Republicii Moldova (Cimișlia, Criuleni, Ștefan Vodă, Orhei, Căușeni). În cadrul seminarelor au fost instruiți 384 specialiști din raioanele menționate, și anume: ofițeri de poliție, asistenți sociali comunitari, medici, coordonatori a echipelor multidisciplinare raionale din cele 5 raioane țintă.

De asemenea, în cadrul unui proiect implementat de OIM în parteneriat cu Societatea Crucii Roșii din Republica Moldova, în luna februarie și respectiv aprilie, au fost organizate instruirii pentru membrii a 30 de echipe multidisciplinare comunitare din raioanele Telenești și Glodeni, compuse din asistent social comunitar, medic, polițistul de sector și reprezentantul societății „Crucea Roșie” din localitatea respectivă. Au fost organizate 6 evenimente de o zi, fiecare reunind membrii a 5 echipe comunitare. În total au fost instruiți 129 specialiști de nivel comunitar.

În cadrul seminarelor/instruirilor respective a fost abordată dimensiunea de gen în procesul acordării asistenței de reintegrare victimelor violenței în familie și a victimelor traficului de persoane de către prestatorii de servicii de asistență din raioanele respective.

În programele analitice și planurile tematice la disciplinele „Etica și deontologia polițienească” și „Drept constituțional” au fost incluse subiectele ce țin de asigurarea de șanse între femei și bărbați: examinarea actelor legislative internaționale și europene ce sunt dedicate egalității între femei și bărbați (dispozițiile cuprinse în tratate și directivele privind accesul la locurile de muncă, plata egală, protecția maternității, concediul pentru creșterea copilului, securitatea socială și regimurile profesionale de securitate socială, sarcina probei în cazuri de discriminare și activitățile independente (Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948); Convenția asupra drepturilor politice ale femeii (1952), Convenția asupra cetățeniei femeii căsătorite (1957), Convenția privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor (1962); Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (1966); Pactul internațional privind drepturile civile și politice (1966); Declarația privind eliminarea discriminării față de femei (1967)); Institutul european pentru

egalitatea de șanse între femei și bărbați; Jurisprudența Curții Europene de Justiție; Codului de etică și deontologie al polițistului, aprobat prin Hotărârea Guvernului RM nr. 481 din 10.05.2006.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Continuarea activităților de consolidare a capacităților specialiștilor din cadrul SNR

Concluzii la domeniul 7

Printre probleme identificate:

- Lipsa mecanismului de compensare a victimelor traficului de ființe umane
- Lipsa Centrelor pentru victimele traficului de ființe umane destinate bărbaților și băieților
- Insuficiența surselor financiare alocate din bugetul de stat pentru repatrierea victimelor traficului de ființe umane și minorilor neînsoțiți identificați peste hotarele țării

Recomandări:

- Organizarea campaniilor de informare și conștientizare pentru publicul larg privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, violența față de femei, fete cu implicarea bărbaților și băieților;
- Revizuirea procedurilor operaționale în cazurile de violență bazată pe gen;
- Dezvoltarea serviciilor (de criză, pe termen mediu și termen lung) accesibile pentru victimele violenței în familie, traficului de ființe umane, inclusiv bărbați și băieți;
- Dezvoltarea serviciilor (de criză, pe termen mediu și termen lung) adresate agresorilor Familiali;
- Organizarea campaniilor de informare și conștientizare pentru publicul larg privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, violența față de femei, fete cu implicarea bărbaților și băieților;
- Îmbunătățirea mecanismului de colectare a datelor din domeniu prevenirii și combaterii violenței;
- Implementarea Strategiei de protecție a copilului și familiei 2013-2020 în scopul dezvoltării și eficientizării sistemului de protecție a familiilor cu copii în situație de risc și copiilor aflați situație de dificultate;
- Promovarea organizării campaniilor de informare și conștientizare la toate nivelele vizînd problema violenței față de fete și băieți, precum și femei drept încălcare a drepturilor omului;
- Asigurarea instruirilor respective pe parcursul implementării Strategiei SNR;

Activitatea 8.1.2. Revizuirea prin prisma dimensiunii de gen a Legii Presei nr. 243-XIII din 26 octombrie 1994 și a Legii Audiovizualului nr.603 din 3 octombrie 1995

Termenul de executare: 2011-2012

Responsabili de realizare: Consiliul Coordonator al Audiovizualului, MMPSF, Ministerul Culturii (Agenția de stat pentru protecția moralității)

Informația despre realizare:

Anul 2012 se caracterizează fiind un an important din perspectiva dezvoltării cadrului legislativ-normativ prin elaborarea proiectului de lege care va ajusta legislația națională la Legea privind asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați. Reieșind din experiențele negative înregistrate în mass-media națională, precum și în reclamele publice cu privire la prestarea unor anumitor servicii, comercializării unor mărfuri și bunuri, unde au fost prezentate denegator imaginea femeii, utilizând feminitatea în calitate de obiect sexual și promovând stereotipuri care limitează drepturile femeii la libera decizie cu referire la viața de familie și cea profesională, au fost propuse modificări la Legea presei nr. 243-XIII din 26 octombrie 1994, Legea nr.1227-XIII din 27 iunie 1997 cu privire la publicitate, Codul audiovizualului nr. 260-XVI din 27 iulie 2006 cu scopul obligării publicațiilor periodice și agențiilor de presă să utilizeze un limbaj non-sexist, și prezentarea imaginii femeii și bărbatului prin prisma drepturilor egale în toate sferele vieții.

Totodată, Codului Audiovizualului, prin articolul 6, alin. 1, interzice expres ”difuzarea de programe care conțin orice formă de incitare la ură pe considerare de rasă, religie, naționalitate, sex”.

Gradul de implementare: realizat parțial/în proces de realizare

Recomandare: Promovarea proiectului de lege elaborat

Activitatea 8.1.4. Consolidarea capacităților jurnaliștilor și factorilor de decizie din domeniul mass-media privind principiile egalității de gen drept fundament al drepturilor omului

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabili de realizare: Ministerul Educației

Informația despre realizare:

Gradul de implementare: nerealizat

Recomandare: Efectuarea autoevaluării mass media prin prisma dimensiunii de gen și autoinstruirea specialiștilor din domeniul mass media.

Obiectivul specific 8.2. Combaterea imaginii sexiste în spoturile publicitare și mijloacele de informare în masă

Activitatea 8.2.1. Identificarea și reducerea practicilor existente în rîndul organizațiilor media care continuă să violeze demnitatea umană și fac uz de imagini negative a femeilor și bărbaților în mijloacele de informare în masă, inclusiv în spoturile publicitare

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: CCA, Serviciul de presă al autorităților publice centrale

Informația despre realizare:

La 7 mai 2012, în adresa CCA a parvenit o sesizare din partea Consiliului de Presă referitoare la plîngerea doamnei Mariana Cebotari privind difuzarea de către postul de televiziune "Jurnal TV", în cadrul buletinului informativ de la ora 19.00 din data de 9 aprilie 2012, a reportajului "s-a spînzurat din cauza mamei?", și plasarea acestuia pe pagina web a postului, în care, potrivit reclamantei, "Jurnal TV" i-a prejudiciat imaginea, denigrînd-o și aducîndu-i acuzații nefondate.

Consiliul Coordonator al audiovizualului a examinat reportajul nominalizat și a atestat că materialul difuzat de către postul de televiziune "Jurnal TV" nu a respectat demnitatea ființei umane și a încălcat prevederile art. 7, alin. (4), lit. a) și b) din Codul audiovizualului: "Pentru a asigura în cadrul emisiunilor informative ale radiodifuzorilor respectarea principiilor echilibrului social-politic, echidistanței și obiectivității, aceștia vor plasa fiecare știre astfel încît informația care compune știrea să fie veridică și să nu fie deformat sensul realității prin terpituri de montaj, comentarii, mod de formulare sau titluri", art. 10, alin. (1) care prevede: "În Republica Moldova dreptul la informare completă, obiectivă și veridică, dreptul la libera exprimare a opiniilor și dreptul la libera comunicare a informațiilor prin intermediul mijloacelor de radiofuziune și televiziune sunt garantate de lege" și alineatul (5) al aceluiași articol din cod: "Radiodifuzorii sunt obligați să asigure obiectivitatea informării consumatorului de programe, favorizînd libera formare a opiniilor".

Vizionînd și analizînd reportajul, CCA a constatat că este dezvăluită identitatea persoanei care s-a sinucis, prin prezentarea numelui, a fotografiei și a adresei, iar mama acesteia este făcută responsabilă de suicid, fără a-i fi respectată prezumția nevinovăției și aducîndu-se acuzații de comportament indecent, astfel autorii reportajului au încălcat art. 9 și art. 16 din Codul de conduită al radiodifuzorilor, adoptat prin decizia nr. 127, din 26.12.2007.

În urma dezbaterilor publice în cadrul ședinței din 23 mai 2012, membrii Consiliului Coordonator al audiovizualului au menționat că postul de televiziune Jurnal TV are datoria morală de a difuza un material prin care să restabilească demnitatea tinerei care sa sinucis și a mamei acesteia. Totodată, luînd în considerare faptul că postul de televiziune "Jurnal TV" nu s-a conformat recomandărilor anterioare făcute de CCA într-un caz similar (prin Decizia CCA nr.169 din 09.12.2011 i-a fost recomandat să difuzeze reportaje astfel încît să nu admită încălcarea normelor în vigoare cu privire la garantarea moralității și asigurarea protecției minorilor), constatînd derogări de la prevederile art. 7, alin. (4) lit. a) și art. 10, alin. (1) și (5) din Codul audiovizualului și de la standardele europene, art 7, alin. (1) al Convenției Europene cu privire la Televiziunea Transfrontalieră, Strasbourg, 5.V.1989 (ratificată de Republica Moldova prin Legea "Pentru ratificarea Convenției Europene cu privire la televiziunea transfrontalieră" nr. 1555 din 19.12.2002), prin Decizia nr. 68 din 23.05.12, Consiliul Coordonator al Audiovizualului a avertizat public întreprinderea "JURNAL DE CHIȘINĂU PLUS" SRL, fondatoarea postului de televiziune "Jurnal TV", și le-a recomandat autorilor să își ceară scuze în mod public în fața mamei tinerei care s-a sinucis și să pună pe post un material prin care să restabilească demnitatea fiicei decedate.

ÎCS "Jurnal de Chișinău Plus" SRL a solicitat în instanța de contencios administrativ: "Anularea Deciziei CCA nr.68 din 23.05.2012, privind aplicarea sancțiunii avertizare publică a întreprinderii "JURNAL DE CHIȘINĂU" SRL, fondatoarea postului de televiziune "Jurnal TV", pentru derogări de la prevederile art. 7, alin (4), lit. a), b), și art. 10, alin (1) și (5) din Codul Audiovizualului, în conformitate cu art. 38, alin. (3) lit. a) din Codul audiovizualului. La data de

21.11.2012, Curtea de Apel a respins acțiunea ÎCS "Jurnal de Chișinău Plus" SRL ca fiind neîntemeiată".

În anul 2012, Ministerul Muncii, Protecției sociale și Familiei a colaborat cu C.C.A., Agenția de stat pentru protecția moralității, în vederea soluționării cazului cu privire la conținutul spotului publicitar al companiei ÎM "Sun Communications" SRL care denigra imaginea femeii datorită mesajului sexist pe care îl avea spotul. În urma eforturilor conjugate ale tuturor actorilor implicați, spotul vizat a fost retras.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Modificarea legislației la subiectul respectiv și îmbunătățirea mecanismului instituțional în domeniu.

Activitatea 8.2.2. Campanii de promovare, de informare și consolidare a capacităților adresate instituțiilor media pentru a promova o imagine de gen adecvată și echilibrată

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați

Informația despre realizare:

În cadrul ședinței tematice cu subiectul "Egalității de gen în mass-media" organizată de către Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene la data de 17 decembrie 2012, s-a decis diseminarea manualului elaborat de Consiliul Europei "Women and journalists first" către consiliul Coordonator al audiovizualului, Asociația Presei Libere, și altor instituții relevante cu titlu de examinare și implementare în vederea sensibilizării specialiștilor instituțiilor media precum și a implementării recomandărilor respective.

Gradul de implementare: realizată parțial

Recomandări: Ghidarea în procesul de activitate a instituțiilor media de prevederile manualului

Concluzii la domeniul 8

Printre probleme identificate:

- reprezentarea dezechilibrată a femeilor și bărbaților în presă;
- utilizarea unei imagini sexiste, stereotipale a femeii în publicitate.

Recomandări:

- Modificarea legislației la subiectul respectiv și îmbunătățirea mecanismului instituțional domeniu;
- Promovarea proiectului de lege cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative pentru ajustarea legislației naționale la Legea nr. V-XVI din 09.02.2006;

Activitatea 9.1.4. Consolidarea capacităților membrilor Comisiei guvernamentale, precum și a unităților gender (cum ar fi integrarea perspectivei de gen, analiza de gen, utilizarea statisticii de gen și mecanismelor de monitorizare, utilizarea bugetării sensibile la dimensiunea de gen etc.)

Termenul de executare: 2010-2012

Responsabilii de realizare: MMPSF, unitățile gender din APC

Informația despre realizare:

Pe parcursul lunilor februarie-martie 2012, MMPSF în parteneriat cu Biroul Național de Statistică, în cadrul proiectului comun ONU „Consolidarea Sistemului Statistic Național” (cu susținerea PNUD, UN Women și Guvernului Suediei), a organizat 6 ateliere de lucru cu genericul ”Indicatorii de dezvoltare sensibili la dimensiunea de gen”. Atelierele au întrunit ca participanți, unitățile gender din cadrul autorităților publice centrale, organizații nonguvernamentale și organizații internaționale. Scopul atelierelor a fost ajustarea Setului armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la dimensiunea de gen în contextul Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 933 din 31 decembrie 2009. Urmare a discuțiilor și propunerilor înaintate în cadrul acestor întruniri, a fost definitivat Setul armonizat de indicatori, prezentat și aprobat în cadrul ședinței Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați din 3 aprilie 2012³. De asemenea, în perioada 3-4 și 21-22 mai, ateliere de lucru similare au fost desfășurate pentru reprezentanții organelor teritoriale de asistență socială, în scopul instruirii specialiștilor în utilizarea și interpretarea datelor statistice sensibile la dimensiunea de gen în contextul Programului nominalizat.

Pentru unitățile gender din cadrul ministerelor și altor autorități publice centrale în perioada anului 2012 au fost organizate și desfășurate de către MMPSF cu susținerea UN Women în Moldova și Guvernului Suediei în cadrul Programului ”Abilitarea economică a femeilor”, un ciclu de seminare de instruire cu genericul ”Abordarea integratoare a genului în politicile publice”. Programul de instruire a avut scop dublu:

- dezvoltarea abilităților personale și profesionale ale specialiștilor desemnați drept unități de gen, pentru a integra dimensiunea de gen în procesul de elaborare a politicilor de gen;
- împuternicirea unităților de gen pentru a contribui la dezvoltarea capacităților instituționale în cadrul ministerelor și autorităților publice centrale.
- Drept rezultat, unitățile gender au primit instrumente și abilități concrete care le vor permite să evalueze o politică prin prisma de gen, precum și să integreze această dimensiune în procesul de elaborare a politicilor sectoriale.

MMPSF în colaborare cu Congresul Autorităților Locale din Moldova în perioada anului 2012 a organizat și desfășurat seminare de instruire pentru reprezentanții administrației publice locale, cu participarea reprezentanților Agențiilor de Dezvoltare Regională. Participanții au beneficiat de prezentări în domeniile: egalitatea genurilor, sistemul de asistență socială, sistemul de protecție a copilului.

Gradul de implementare: realizat

³ Cu plasarea ulterioară a setului pe pagina web a MMPSF

Recomandări: Asigurarea continuării consolidării capacității mecanismului instituțional în domeniu la diferite nivele

Activitatea specifică 9.1.6. Consolidarea capacităților organelor judiciare în asigurarea respectării/implementării depline a prevederilor Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, Protocolului Opțional, Legii nr.5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la șanse egale între femei și bărbați, Legii nr. 45-XIV din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie

Termenul de executare: 2011

Responsabilii de realizare: Institutul Național de Justiție, Ministerul Justiției, Consiliul Superior al Magistraturii

Informația despre realizare:

Institutul Național de Justiție (INJ), în parteneriat cu Misiunea OSCE în Moldova în anul 2012 a organizat și desfășurat seminare cu genericul „*Particularitățile examinării cererii privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie*”, la care au participat 16 judecători, 14 procurori și 1 avocat.

Totodată în noiembrie, 2012 la nivel local Chișinău, Cahul, Căușeni și Bălți Institutul Național de Justiție a organizat și desfășurat seminare de instruire cu genericul „*Implementarea și aplicarea unor acte legislative*”, la care a fost studiat modulul „*Interpretarea și aplicarea Legii nr.121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității*”, fiind instruiți 255 judecători și 42 procurori.

În decembrie 2012, INJ în parteneriat cu PNUD Moldova a desfășurat seminarul „*Interpretarea și aplicarea Legii nr.121 din 25 mai 2012 cu privire la asigurarea egalității*” la care au participat 18 judecători și 11 procurori.

În total, în perioada anului 2012 în cadrul instruirilor respective, au fost instruite 566 persoane.

Gradul de implementare: realizat

Recomandări: Necesitatea instituirii unor instruirii continue la subiectele vizate

Concluzii la domeniul 9

Printre probleme identificate:

- Lipsa unei strategii de instruire inițială și continuă a membrilor mecanismului instituțional din domeniu;
- Suprasolicitarea programului de lucru al unităților gender;
- Necesitatea fortificării mecanismului instituțional din domeniu;
- Instituționalizarea consiliilor gender
- Elaborarea Cadrului normativ pentru consiliile gender, precum și unitățile gender
- Lipsa verigelor instituționale ale mecanismului asigurării egalității de gen la nivel local.

Recomandări:

- Asigurarea continuă a activității Comisiie guvernamentale;
- Necesitatea unor instruirii continue a organelor judiciare în asigurarea respectării/implementării depline a prevederilor Convenției pentru eliminarea

tuturor formelor de discriminare față de femei, Protocolului Opțional, Legii nr.5-XVI din 9 februarie 2006 cu privire la șanse egale între femei și bărbați, Legii nr. 45-XIV din 1 martie 2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie

CONCLUZII:

- Obiectivele și activitățile specifice stipulate în Planul de acțiuni pentru implementarea, în perioada 2010-2012, a Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015, au fost parțial realizate, dar totodată menționăm că o parte din activitățile planificate în anul 2011 au avut continuitate și în anul 2012. Pentru activitățile nerealizate se recomandă a fi incluse în planul pentru perioada 2013-2015.
- În perioada raportării s-a reușit consolidarea capacităților structurilor Mecanismului instituțional în vederea eficienței activității acestora. Totodată, instituționalizarea unităților gender la nivel local rămâne a fi o problemă. Remarcabil este faptul că pe parcursul anului 2012 prin intermediul proiectului "Abilitarea economică a femeilor prin creșterea oportunităților de angajare în câmpul muncii în Republica Moldova" implementat de UNWomen în parteneriat cu MMPSF, și MF au fost replicate Birouri Comune de Informare și Servicii în 10 raioane. Pe parcursul implementării proiectului au beneficiat de serviciile prestate în cadrul Birourilor 5 422 persoane, dintre care 3235 femei și 2187 bărbați.
- Urmare comunicării mai eficiente cu unitățile gender calitatea rapoartelor și implicarea activă în activități a crescut pe parcursul anilor și acest fiind un rezultat al acțiunilor de consolidare a capacităților specialiștilor în domeniu.
- Menționăm că unele structuri instituționale din domeniile de forță și-au identificat direcțiile de activitate în domeniu gender, fapt ce ne demonstrează propunerile parvenite din partea acestora pentru planul nou pentru perioada 2013-2015.
- În același timp, este necesar de consolidat domeniul creșterii nivelului de conștientizare publică și mijloacele de informare în masă, pentru a implica mai multe instituții din domeniu.
- Informațiile structurilor abilitate confirmă insuficiența de resurse umane și financiare adresate implementării Planului național.
- Drept problemă importantă rămâne finanțarea de la Bugetul de stat a activităților de realizare a Programului. Dat fiind faptul ca domeniul gender este unul intersectorial, finanțarea acestuia urmează a fi efectuată din contul și în limitele mijloacelor financiare prevăzute anual în bugetele autorităților publice relevante și din alte surse, conform legislației.
- În scopul evaluării impactului activităților planificate în planurile anuale, monitorizării progreselor și dezvoltării în domeniu s-a realizat exercițiul de armonizare a Setului de indicatori de dezvoltare sensibili la dimensiunea de gen în contextul Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015. Documentul aprobat prin Hotărârea Comisiei Guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați va asigura realizarea angajamentelor asumate de Republica Moldova în promovarea egalității de gen în viața economică, politică

și socială a femeilor și bărbaților, aceasta constituind baza respectării drepturilor umane fundamentale ale tuturor cetățenilor țării. Însă asigurarea exercițiului de monitorizare a PNAEG după noii indicatori nu ne-a reușit anul acesta, sperăm că următoarea monitorizare a noului plan de acțiuni se va realiza și după/ori incluzând acest indicatori sensibili la dimensiunea de gen.

- Analiza efectuată reprezintă o platformă de acțiuni pentru elaborarea Planului de acțiuni pentru implementarea, în perioada 2013-2015, a Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015.